

MIMOŘÁDNÝ SJEZD ČESKÝCH OKRESŮ

V PRAZE

dne 24. listopadu 1923.

O župním zřízení.

V Praze dne 24. listopadu 1923.

POŘAD JEDNÁNÍ.

- I. Zahájení sjezdu.
 - II. *Prof. Dr. B. Baxa*: O župním zřízení.
 - III. Resoluce.
 - IV. Debata.
 - V. Jednání o resoluci a její schválení.
 - VI. Zakončení sjezdu.
-

ÚČASTNÍCI SJEZDU.

Hosté:

- Za ministerstvo vnitra: min. rada Dr. **Javůrek** a min. tajemník Dr. **Fišer J.**
- Za ministerstvo financí: min. radové **Chochole Karel** a **Wichta Eduard** a odb. rada **Richter Karel.**
- Za ministerstvo veřejných prací: odb. přednosta Dr. **Lepař Vladislav.**
- Za ministerstvo zdravotnictví: odb. přednosta Dr. **Bébr Richard.**
- Za ministerstvo sociální péče: odb. přednosta Dr. **Tůma Antonín**, min. tajemníci Dr. **Hofman Viktor** a Dr. **Janovský Jaroslav.**
- Za ministerstvo zemědělství: Dr. **Suchý Karel.**
- Za ministerstvo zásobování: min. tajemník Dr. **Šupáček František.**
- Za zemský správní výbor: přisedící **Crha Josef** a prof. Dr. **Novák**, odb. přednosta **Klásterský Antonín** a zem. tajemník Dr. **Flögel Jaroslav.**
- Za zemský výbor moravský v Brně: Předseda Dr. **Pluhař Ladislav**, přisedící **Šotolář Antonín**, ředitel zem. úřadů Dr. **Racek František** a zem. rada **Kratochvíl Antonín.**
- Za ústředí starostenských sborů a silničních výborů na Moravě v Brně: předseda **Feit L.**, předseda okr. silnič. výboru tišnovského **Antl L.**, členové sekci **Stejskal J.** a **Šmíd František**, vrch. zem. staveb. rada **Matěj K.** a tajemník ústředí **Daněk Ant. M.**

Za Svaz československých měst v Praze: Prof. Dr. **Drachovský Josef**, Dr. **Lokay František**, ředitel **J. V. Hrouda** a tajemník Svazu Dr. **Batěk Frant. S.**

Za hlavní město Prahu: členové ústředního zastupitelstva hlav. města Prahy Dr. **Štůla Alois**, Dr. **Langer Leopold**, **Hubka Josef**, **Štunc Václav**, Dr. **Singer Ludvík** a **Schmutzerová Emilie**.

Za zemědělskou radu: president posl. **Prokúpek Adolf**.

Za Jednotu československých úředníků samosprávných: předseda JUC. **Mašek František**, jednatel **Macháň Prokop** a tajemník **Berdych František**.

Za Jednotu samosprávných právníků: Dr. **Babák Jiří** a Dr. **Šťastný Karel**.

Za Jednotu samosprávných zřízenců v Praze: **Ušák František** a **Kareš Josef**.

Za Svaz zemských, okresních a obecních zřízenců v Praze: **Andrle Karel**.

Za Sdružení okresních cestmistrů: **Lanc František**.

Za českou universitu v Brně: proděkan prof. Dr. **Baxa Bohumil**.

Za Národní radu československou v Praze: předseda posl. **Prokúpek Adolf**, senátor Dr. **Klouda Ant.**, odb. přednosta Dr. **Pilař Josef** a ředitel **Seifert Augustin**.

Za Národní Jednotu Severočeskou: senátor **Hrubý Emanuel**, Dr. **Schlecht, Havlena J.**, Dr. **Zvěřina A.**, **Litochleb O.**, **Sojka A.**, **Hrouda J. V.**, **Škába J.**, **Turka R.**, inž. **Mečíř**, Dr. **Kubišta J.**

Za Národní Jednotu Pošumavskou: **Hanačík František**.

Za poslancecké kluby:

Československé strany socialistické: posl. **Prášek Ferd.**

Československé soc. dem. strany dělnické: posl. **Petřík Josef**.

Republ. strany zeměděl. a malorol. lidu: poslanci **Beran Rudolf**, **Křemen Adolf**, **Mach Jakub**, **Mašata František**, **Rychtera Jaroslav**.

Československé Národní demokracie: posl. Dr. **Hajn Antonín**.

Československé strany lidové: posl. **Adámek Josef**.

Komunistické: posl. **Houser František**.

Za kluby senátorů:

Československé strany socialistické: sen. Dr. **Klouda Antonín**.

Československé soc. dem. strany dělnické: senátoři Dr. **Soukup František**, Dr. **Witt Zikmund**, **Svěcený Antonín**, **Dědic K.**, **Folber K.**, **Smetana Antonín**.

Republikánské strany zeměděl. a malorol. lidu: senátoři **Hrubý Emanuel** a **Hybš František**.

Za výkonné výbory stran:

Československé strany socialistické: tajemník **Čejka František**.

Republ. strany zeměděl. a malorol. lidu: posl. **Beran Rudolf** a **Hybš František**.

Československé Národní demokracie: posl. Dr. **Hajn Antonín**, sen. Dr. **Franta Boh.**, sen. Dr. **Fáček**, sen. Dr. **Brabec**, posl. Dr. **Matoušek**.

Československé strany lidové: Inž. **Dostálek Jan**, tajemník **Knotek Václav**, **Mrkvička Antonín**.

Komunistické: posl. **Houser František**.

Za Sdružení samosprávných činovníků Republikánské strany zeměděl. a malorol. lidu: řed. **Kypr Ondřej**.

Za město Mladou Boleslavu: starosta **Svěrák, Novák J.**, ředitel Dr. **Šmelhaus J.**

Zástupci tisku:

Za Národní Listy: **J. Vejvara**.

Za Národní Politiku: **Fryček Václav**.

Za Lidové Noviny: **Rejzek Jaroslav**.

Zástupci okresů:

Okresní správní komise:

Bechyně: Kovář Antonín.
Bělá p. Bez d.: Hons Antonín, Novotný J.
Benátky Nové: Dr. Kulhavý Karel, Pasecký Frant.
Benešov: Bařha Bedř., Kubásek Emanuel.
Beroun: Berdych Josef, Klimt Jan, Dr. Štálich Ant.
Blatná: Chemíček Josef, Chlupsa Frant., Dr. Jakl V., Stejskal Bohumil.
Blovice: Fiala Jan, Pelikán Karel.
Boleslav Mladá: JUC. Krejsa Adolf, Dr. Teklý Vratislav, Verner Ladislav.
Brandýs n. L.: Černý Ant., Baiza Jaroslav, JUC. Soukup V.
Brod Český: Axamit Václav, Miškovský Josef, Sixta Jiří.
Brod Německý: Pavlík Josef, Zettl Vikt.
Brod Železný: Lisý Č. Jos., Udatný Jaroslav, Vojtěch Josef.
Březnice: Cvrk Josef, Podstatný Josef.
Budějovice České: Dr. Němec J. K., Švejda Gabr.
Bydžov Nový: Dr. Babák Jiří, Rychtera Jaroslav, Schroll Josef.
Čáslav: Havelka Václav, Dr. Musil Josef, Prášek Ferdinand.
Dobříš: Cihelka Bohumil, Dvořák Oldřich, Klouda František.
Domažlice: Dr. Hana Josef, Petržík Jan, Schröpfer Karel.
Dub Český: Bina Josef, Inž. Rechcigl František.
Duchcov: Draxl Václav, Hejl Josef.
Dvůr Králové n. L.: Dr. Jeřábek Frant., Šlechta František.
Habry: Freibauer Josef, Dibelka Frant.
Hlinsko: Jelínek Josef, Zelinka Václav.
Hluboká: Břicháček K., Jirovec Josef, Mašek Mořic.

Holice: Hlaváček Josef, Lohniský Václav.
Hora Kutná: Bělovský Jan, Bouška Jar., Dr. Cvach Josef, Dr. Kaňka Josef.
Horažďovice: Pastejřík Josef, Vyplér Josef.
Hory Kašperské: Šafhauser Josef, Týbl Bohdan.
Hořice: Janák Jan, Dr. Pácalt Frant.
Hořovice: Ackerman Richard, Dr. Betka Jan.
Hradec Jindř.: Šedivý František.
Hradec Králové: Dr. Hrouzek Frant., Srdínko Hynek.
Hradiště Mnichovo: Dusil Josef, Kysela Frant.
Humpolec: JUC. Koubek Alois, Kunst Emil, JUC. Mysliveček Bohumil.
Chlumec n. C.: Dr. Guth Alois, Mrňák Josef.
Choťeboř: JUC. Hospodka Bohumír, Kubánek Josef, Dr. Kudrna František.
Chrudim: Inž. Klain Artuš, Ježek Václav, Vyskočil Josef.
Janovice Uhlířské: JUC. Cidlinský Karel, Svoboda Bohumil.
Jaroměř: Ezer Václav, Prokop Vojtěch, Višňák Karel.
Jilemnice: Weider František.
Jílové: Dr. Dobruský Karel, Šindelář Josef.
Kamenice n. L.: Kostrouch Frant., Sobíšek Frant.
Karlín: Horáček Jaroslav.
Kdýně Nová: Císler Jan, Hlaváč František, Mayer Antonín.
Kladno: Danihelka Jaroslav, Kindl Karel.
Klatovy: Dr. Starý Václav, Inž. Vitáček Ferdinand.
Kolín: Benda Jarosl., Hátle Josef, Vík Alois M.
Kostelec n. Č. l.: JUC. Kulič Václav, Vávra Josef.
Kostelec n. Orł.: Bečička Jaroslav, Sehnoutka Rudolf.
Kouřim: Pivoňka Alois, Strádal Vlastimil.
Kralovice: JUC. Knedlhans Jaroslav, Slach Frant.
Kralovice Dolní: Dr. Křištof Bohumír, Miškovský Frant., Vožický Frant.

Křivoklát: Mareš Rudolf, Lajbl Václav.
Ledeč n. S.: Kasal Emil, Rudl Jindřich.
Libáň: Kolárský Blažej, Kotlář Josef.
Libochovice: Dr. András Ladislav, Komeda Josef.
Lišov: Kantor Jan, Kudrnáč Václav.
Litomyšl: Čapek Václav, Vejrych K., Novák Jan.
Lomnice nad Luž.: Martinek Josef, Mazanec Josef,
Thier Karel.
Lomnice n. P.: Inž. Jirounek Bohumil, Vedral Frant.,
Tichý Ladislav.
Louny: Dr. Krsek Bohumil.
Manětín: Ešner Josef, Choura Jan.
Mělník: Nový Václav, Dr. Petřík Karel, Inž. Sedlák
Jan.
Městec Králové: Kousek Emilián, Runt Václav.
Město Nové n. M.: Hladík Josef, Lepš Ant., Rydlo
Ant., Štekl Jaroslav.
Milevsko: Tomášek Josef, Vondrák Tomáš.
Mírovice: Černý Frant., Fejk Jan.
Mýto Vysoké: Brýdl Jan, Panský Karel.
Náchod: Dr. Svoboda Josef, Šotola Václav.
Nasavrky: Černý Václav, Pilař Josef.
Nechanice: Dr. Fridrich Václav, Lehký Václav,
Šaroun František.
Nepomuk: Pírko Viktor, Zoubek Karel.
Netolice: Dr. Kudrna Otakar, Podlaha Václav.
Neveklov: Dr. Borovička Josef, Pešata Fr., Sýkora
Jos., prof. Votýpka Bedř.
Nymburk: Dr. Rajs Jindř., Dr. Zedrich Karel.
Opocno: Rathouský Václav, Stránský Frant.
Pacov: Steinbach Bedř., Šohaj Josef.
Paka Nová: Nypl Josef, Dr. Pícek Boh.
Pardubice: Půlpán Jan, JUC. Tichý Jan.
Pelhřimov: Lisický Bohuslav, Šlechta Matěj.
Písek: Bukvaj Josef.
Plánice: Kovařík Josef.

Plzeň: Dr. Hunek Josef, Jílek Václav, Kranda Boh.,
Dr. Kupka Karel, Kutvirt Jaroslav, Petřík Josef,
Václavů Karel.
Počátky: Pechek Jan.
Poděbrady: Hanilec Jan, Truhlář Josef.
Police n. M.: Andres Vojtěch, Pášma Jaroslav, Va-
vřena Antonín.
Polička: Hampl Frant., Kopecký Frant., Šťastný Boh.
Polná: Dvořák Josef, Sedlák Augustin.
Prachatic: Dr. Mikuláš Martin.
Přelouč: Horáček Frant., Kučera Frant., Vitner Kar.
Přeštice: Hodaš Jan, Kropáček Václav, Melichar
Gustav.
Příbram: Reimar Richard, Tachecí Frant.
Přibyslav: Bübel Karel, JUC. Fiala Josef, Šmírouš
František.
Rakovník: Novák Karel, Pánek Frant.
Rokycany: Hořice Ant., Žán Ant.
Roudnice n. L.: Dr. Klemša Jos., Šustr Jaroslav.
Rychnov n. Kn.: Bartoš Rudolf, Dr. Volf Antonín.
Říčany: Čermák Jan, Čížek Eduard, Dr. Klapka Ota-
kar, Leksa František, Rathouský František.
Sedlčany: Budka Josef, Dr. Fišer Karel, Koubek
Stanislav.
Sedlec n. dr.: Chyba Antonín, JUC. Velda Jos.
Semily: Dr. Giller Karel, Vejvoda Václav.
Skalice Česká: Adámek Fr., Dr. Hašek Ferd.
Skuteč: Leníček Josef, Šťovíček Václav.
Slaný: Aust Ludvík, Weinlich Jan.
Smíchov: Kříž Adolf, Šebek Bohumil, Inž. Toufar
Antonín.
Soběslav: Hubert Bohusl., Dr. Kramata M., Pro-
cházka Josef.
Sobotka: Havlík Frant., Jůva Jan.
Strakonice: Císař Antonín, Babor Václav.
Strašecí Nové: Bechner Josef, Dr. Dvořák Bohu-
mil, Pavelka Antonín.

Sušice: Svatoš Matěj, Štelcl Josef.

Sviny Trhové: Kouba Jan, Ziffrein Roman

Tábor: JUC. Forman Josef, Háek Josef.

Třeboň: Adam Frant., Korb Alexandr, Inž. Šiman Jindřich.

Turnov: Koťátko Matěj, Kulich Václav, Stejskal Jos.

Týn n. Vlt.: Neuvirt Václav, Srnec Jan.

Týn Horšův: Stengl Antonín, Votruba Jiří.

Unhošť: Košák Václav, Kučera Emanuel, Seifert Josef.

Úpice: Heller Antonín, Matuna František, Švec Josef.

Ústí n. Orł.: Nováček Karel, Vavroušek Fr.

Velvary: Biňovec František, Linda Jan.

Veselín. Luž.: Dolejš Jan, Jech Václav.

Vlaším: Mašata Frant., Pěnkava Jan, Dr. Reiss Jan.

Vodňany: Kouba František, Linhart Karel.

Volyně: Kochta Antonín, Pírka Stanislav, JUC. Inž. Uhlíř František.

Votice: Jaroš Emil, Křeček Bohuslav, Škvor Jan.

Vožice Mladá: Inž. Bachrach Karel, Hojovec Karel, Křemen Adolf.

Vysoké n. Jiz.: Dr. Dufek Josef, Prášek Karel.

Zbítov: Dvořák Josef, Grüner Ferd., Dr. Hurt Oldř., Lettl František.

Zbraslav: Lepšík Josef, Dr. Šimanovský Maxmilián.

Zámbek: Kalous Antonín, JUC. Šima Miloslav.

Členové Poradního sboru českých okresů
a jeho odborů:

Andrle Karel, Axamit Václav, Dr. Babák Jiří,
Baťha Bedřich, Dr. Bébr Richard, Dr. Borovička
Josef, Prof. Dr. Drachovský Josef, Dr. Flögel Jaroslav,
Fuksa Antonín, Havelka Václav, Dr. Janovský Jaroslav,
Ježek Václav, Jílek Václav, Dr. Kaňka Josef,
Kareš Josef, Kindl Karel, Dr. Klapka Otakar,
JUC. Knechtls Jan Jaroslav, JUC. Kulič Václav, Lanc František,
Dr. Lokay František, Moravec Václav, Dr.

Němec J. K., Nováček Karel, Panský Karel, Pappoušek Cyrill, Pelc Josef, Petřík Josef, Dr. Pilař Josef, Inž. Schumandl František, Stránská Olga, Svěcený Antonín, Dr. Štálich Antonín, Tichý Jan, Tomášek Josef, Ušák František, Vančura Bohumil, Výborný Václav, Wichta Eduard.

Nepřítomnost svou omluvili:

Ministerský předseda Švehla blahopřejným telegramem,
ministr vnitra Malý Petr,
ministr spravedlnosti Dr. Dolanský,
ministr veř. zdravotnictví Dr. Šrámek,
ministr sociální péče Haberman,
ministr zásobování Dr. Franke,
ministr veřejných prací Srba,
ministr zemědělství Hodža,
rektor Masarykovy university v Brně Dr. Weyr Frant.,
proděkan právnické fakulty v Bratislavě Dr. Lašťovka,
odborový přednosta min. vnitra Kubát Hugo,
ministerský rada v min. vnitra Dr. Mach Zdeněk,
senátor Donát Václav,
gener. ředitel Zemské banky Dr. Em. Roos.

I.

ZAHÁJENÍ SJEZDU.

Mimořádný sjezd českých okresů s thematem „Župní zřízení“ konal se v sobotu dne 24. listopadu 1923 o deváté hodině dopolední v mramorovém sále (Dra Julia Grégra) Obecního domu hlavního města Prahy.

Po deváté hodině zahájil sjezd starosta Svazu Cyril P a p o u š e k tímto proslovem:

Velectěné shromáždění!

Reforma veřejné správy zahájena byla v našem státě zákonem o zřízení župních a okresních úřadů ze dne 29. února 1920 č. 129 Sb. z. a n. Vytýká se naší veřejnosti, jak netečně se chová k otázkám župního zřízení, že zajímá se nanejvýš o to, že máme dvě župy německé. Vytýká se dále, zvláště naší veřejnosti právnické, lhostejnost k župnímu zřízení.

Výtka tato nemůže se týkati naší okresní samosprávy. České samosprávné okresy a jejich ústředí — Svaz českých okresů — věnovaly otázkám župního zřízení ten největší zájem a věnují jim zájem ten stále a stále. Je to také zcela pochopitelné: nikdo jiný než právě samosprávné okresy a s nimi zemský výbor nemůže takovým právem v tomto případě říci: nostra res agitur.

Jest to v první řadě samosprávné úřednictvo, které jest oprávněno to říci, avšak i my, kteří v samosprávě okresní byli jsme a jsme dosud činní jako volení a nyní jako jme-

novaní funkcionáři, máme zájem na župním zřízení. Mnoho se nyní mluví a píše o tom, kdo všechno získali si zásluhy o naše národní osvobození. Nebudiž vykládáno za neskromnost, uvedeme-li, že v neposlední řadě těch, kdo připravovali půdu k 28. říjnu 1918, nalézá se i naše okresní samospráva. Ti, kteří v letech šedesátých přičiňovali se ve staroslavném sněmu království Českého o zákon o okresních zastupitelstvech — a je velice zajímavo přechít si steno grafické zápisy sněmu z doby té, krásné vývody referenta dra Gabriela, posl. dra Frant. Lad. Riegra a jiných — ti všichni byli si toho dobře vědomi, jak cenný dar v okresních zastupitelstvech chystají svému národu, jak budují základy k jeho všestrannému rozvoji.

V tom nejzazším českém okresním městě stal se dům se znakem českého lva a s nápisem „okresní zastupitelstvo“ neb „okresní výbor“ střediskem všeho ruchu národního, odtud do těch nejposlednějších výsek okresu rozlévaly se hřejivé paprsky národního uvědomění a počátky práce osvětové i národohospodářské. My, kteří dobře známe činnost okresní samosprávy z těchto let, máme zcela přirozeně také zájem na tom, co bude po zrušení okresních zastupitelstev následovati, a upřímně, z celého srdce bychom si přáli, aby nové župní a okresní úřady vedeny byly s takovou láskou k našemu národu, s láskou a oddaností tak ideální, tak obětavou a tak zcela beznáročnou, jaká byla téměř po šest desítiletí domovem v okresních zastupitelstvech a v okresních výborech.

Je pochopitelné, těžce a bolestně loučiti se budeme s touto institucí. Usmíruje nás při tom jedině to, že podporujeme se nejvyššímu příkazu — blahu státu. Že Svaz českých okresů má plný zájem na župním zřízení, dokazuje i svolání dnešního mimořádného sjezdu s přednáškou vynikajícího znalce veřejné správy pana universitního profesora dra Boh. Baxy. Pro všechny okresy má župní zřízení velký význam, ale přímo životní význam má pro ty okresy, v nichž okresní zastupitelstva mají býti zrušena a nové okresní úřady v nich nemají býti zřízeny.

Zde bude nutno rozhodujícím činitelům dobře uvážiti, že úřady zřizují se také pro obyvatelstvo. Tento problém zdárně a k oboustrannému prospěchu — státu i obyvatelstva — rozřešiti bude skutečnou zkouškou státníkovou. Dejž Bůh, aby se zdařila. (Výborně! Potlesk.)

Tím, velectěné shromáždění, zahajují dnešní mimořádný sjezd českých okresů a s potěšením oznamuji, že kromě velkého počtu delegátů okresních správních komisí dostavila se dnes mezi nás celá řada milých a vzácných našich hostů.

(Čte jména hostů.)

Všeho zdaru našemu sjezdu přeje děkanát právnické fakulty v Bratislavě. Podepsán jest p. proděkan fakulty dr. Lašťovka.

Vítám, velectěné shromáždění, všechny přítomné co nejsrdečněji. V četné dnešní účasti můžeme zajisté spatřovati veliký zájem, který vzbuzuje otázka, o níž dnešní sjezd má jednati.

Prosím nyní p. prof. dra. Baxu, aby se ujal laskavě slova.

II.

Univ. prof. Dr. Bohumil Baxa:

ŽUPNÍ ZŘÍZENÍ.

Dámy a pánové!

Jaksi úvodem pokládám za svou povinnost předeslati, že zde nemluvím nijakou agitační řeč ani pro župní zřízení ani proti němu. Poctěn pozváním předsednictva Svazu českých okresů v republice československé, vyslovuji zde jen svůj názor, či spíše řečeno svůj úsudek o župním zřízení, o jeho všeobecných zásadách, o jeho vůdčích hlediscích a také o jeho hodnotě. Při tom připomínám výslovně, že jsem jen teoretik a nikoli praktik, a že tedy můj soud o župním zřízení vyvívá jen ze všeobecných teoretických poznatků o veřejné správě vůbec a o veřejné správě v republice československé zvláště, nikoli ze zkušeností, kterých bych si byl snad získal působením ve správě veřejné.

Veliký učitel národů Jan Amos Komenský řekl, že na dobrém pořádku všecko záleží. A my bychom na veřejný život mohli tuto zásadu uplatniti ve větě, že ve veřejném životě na dobré veřejné správě ne-li všecko, tedy zajisté velmi mnoho záleží. Dobrá veřejná správa jest základem veřejného pořádku, jest první podmínkou spořádaného státu. Ve správě veřejné se zrcadlí duch a povaha národa, ve veřejné správě celý stát jaksi viditelně vystupuje najevo, veřejná správa jest pojítkem, kterým se občanstvo

dostává do styku se státní mocí, veřejná správa jest za-
časté znakem, podle kterého se posuzuje zdatnost státu.

Z toho důvodu lze vším právem tvrditi, že zákon, kterým se upravuje veřejná správa, jest jedním z nejdůležitějších zákonů ve státu vůbec. A doufám si tvrditi, že bych, pokud se týče důležitosti zákonů, na první místo postavil ústavní listinu, a za ní hned na druhé místo zákon, kterým se upravuje veřejná správa. Jeť ústavní listina základem právního řádu a bezpečným podkladem dalšího právního a státního vývoje, kdežto zákon o veřejné správě jest podkladem praktického života ve státu.

Naše veřejná správa (venkovská) jest upravena zákonem o župních a okresních úřadech. Postavíme-li vedle sebe ústavní listinu a zákon o župních a okresních úřadech, vidíme patrný rozdíl. Ústavní listina se našemu revolučnímu Národnímu Shromáždění povedla přímo vzorně — a byla to těžká práce, kterou dovede oceniti jen ten, kdo se vžije do prostředí a do doby, ve které tato ústavní listina vznikla. Naše revoluční Národní Shromáždění budovalo ústavní listinu, ač jí chyběl podklad domácí. Ústavní listinu nebylo lze budovati na domácích základech státních, poněvadž to, co nám po převratu zbylo z českého státního práva, mělo podklad monarchický, a podklad ten padl okamžikem, kdy za státní formu byla prohlášena republika. Ústavní listinu bylo nutno budovati bez domácího právního základu po vzoru ústav států cizích. Zcela otevřeně prohlašuji, že se práce ta revolučnímu Národnímu Shromáždění zdařila úplně: naše ústavní listina, není-li velmi dobrá, jest aspoň jistě dobrá, svým tvůrcům neslouží nikterak k necti a národ československý jistě bude stále vděčný revolučnímu Národnímu Shromáždění za tuto ústavní listinu.

Toho však nelze tvrditi o zákonu o župních a okresních úřadech. Zde bylo postupováno více s chvatem, kde bylo záhodno postupovati spíše s rozvahou, s klidem a řekl bych dokonce velmi pomalu. Bylo-li ústavní listinu

zbudovati ihned, bylo na zákon o župních a okresních úřadech dosti času.

Nepokládám za záhodno, abych snad chtěl vykládati obsah tohoto zákona, neboť vy, pánové, kteří v té samosprávě leta pracujete, znáte ten zákon jistě dokonale. Omezují se jen na to, že vytýkám určitá vřdčí hlediska, kterými jest zákon o župních a okresních úřadech veden.

Tato vřdčí hlediska jsou celkem trojí:

- a) zavedení jednotné správy v celé oblasti republiky československé,
- b) zrušení zemí jakožto veřejnoprávních korporací,
- c) přiblížení živlu laického k živlu úřednickému ve veřejné správě.

Ad a). Zavedení jednotné správy v celé oblasti republiky československé bylo nutné. Jako jest tu snaha sjednotiti zákonodárství v republice československé, tak jistě bylo nutno sjednotiti správu. Ale tento úkol byl a jest těžší, než se snad na první pohled zdá.

Nesluší zapomínati, že na jedné straně t. zv. historické země bývalé koruny české, na druhé straně části bývalé koruny uherské, které k naší republice připadly, Slovensko a Podkarpatská Rus, liší se takřka tisíciletým právním vývojem. Právě v dobách, kdy se kladly základy veřejné správy, Slovensko s Podkarpatskou Rusí byly už od zemí českých odděleny. A odlišný byl celý veřejný a politický život. V našich zemích kraje, které se v XV. a XVI. století začaly velmi slibně vyvíjeti v korporace rázu veřejného s určitým právem zastupitelským, zakrtněly vlivem Habsburků v pouhé správní obvody, a veřejná správa se tu dotvořila v dualism správní — na jedné straně správa státní (zeměpanská), na druhé straně samospráva. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi se stolice staletým vývojem vyvinuly ve veřejnoprávní korporace a veřejná správa byla zde na základě zákona z roku 1876, kterým byl zřícen správní výbor, vybudována ve vrchnostenskou samosprávu.

Spojiti tuto odlišnou veřejnou správu v obou částech republiky bylo úkolem velmi těžkým. Mohlo se tak státi buď tím způsobem, že by se byla všude zavedle správa rakouská, nebo že by byla vzata za základ správa uherská, aneb že by se šlo cestou zcela novou.

Po mém soudu vzítí za základ správu rakouskou nebylo možno. Právem se činily této správě značné výtky nejen po stránce věcné, nýbrž i politické. A dvojí kolej veřejné správy se přece jen více méně přežila a nebyla pro náš stát vhodná z důvodů státněpolitických, neboť v našem státu jest více než jinde třeba, aby státní moc doléhala bezprostředně pokud možno na vrstvy nejširší.

Na druhé straně vzítí za základ správu uherskou bylo také dosti těžké. Uherská správa ve své podstatě nebyla špatná. Řekl bych, že byla modernější než správa rakouská. Ale i ona trpěla určitými vadami. Víme také, že se v Uhrách již leta jednalo o reformu této správy, ale reforma ta skutečně nebyla.

Nezbyla tedy jiná cesta, než jítí samostatně.

Ad b). Zrušení zemí jakožto veřejnoprávních korporací. Naše ústavní listina prohlásila zákonodárnou a správní činnost zemských sněmů za uhaslou. Toho bylo po mém soudu dost, a zákon o župních a okresních úřadech neměl jítí dále. Nepokládám za správné, že země jakožto veřejnoprávní korporace mají vůbec zmizeti. Jistě nebylo by dobré chtítí zachovati zákonodárnou činnost zemských sněmů, a budovati odlišnost v zákonodárství v našem státu dále. Naopak po mém soudu bylo záhodno sjednotiti zákonodárství, aby veškerý právní partikularism zmizel. Ale na druhé straně nesluší zapomínati, že země jsou výplodem několikastaletého historického vývoje, že instituce zemí se nám vžila již v krev a že jest něčím, co si představujeme jako naprosto samozřejmé.

Zákonodárce byl si vědom velikého kroku, který v tomto směru činí. V důvodové zprávě k tomuto zákonu se výslovně praví: „Jednou z největších změn, kterou nová úprava přináší, jest zrušení zemí a žup jako korpo-

rací. Jednotlivé země bývalé koruny české jsou individuality dlouholetou historií vytvořené a značnými výsostnými právy nadané, jež ani vídeňský centralismus nemohl potlačiti. Český lid v zemích svých a jejich sněmích viděl vždy základ svých nadějí na znovuzřízení českého státu a bránil se úsilně pokusům, jež podnikala centralisující Vídeň, aby země zrušila nebo snížila na pouhé malomocné obvody správní, jež měly býti v plném područí centralistické vlády říšské. Jednotlivé země staly se, jakmile český živel nabyt v nich převahy, svými volenými orgány a s úřednictvem na státu nezávislým střediskem všech snah po uchování samostatnosti československého národa a mocnou hradbou a záštitou samosprávy obecní a okresní.“ A dále čteme: „Vláda jest si plně vědoma tohoto v duši našeho lidu kotvícího významu zemí českých i žup a jest proto samozřejmo, že odhodlala-li se k jejich zrušení, byly to jistě důvody velmi vážné, jež vládu k tomu přiměly. Jde tu o zcelení celého národa československého, o proniknutí jedinou myšlenkou svého vlastního jediného a jednotného nerozdílného státu, který sám a přímo vůči svým občanům vystupuje, o jich plný kulturní a hospodářský život pečuje a tak se občanstvu jako jediný zdroj a pramen a ochrana jeho samobytnosti representuje. Náš stát jest mladý, teprve ve tvoření a nelze dosud říci, že by si všechny vrstvy občanstva význam svého vlastního státu plně uvědomily. Jest proto třeba vědomí toto zesilovati a občanstvo vychovávatí k tomu, aby cítilo se nejen obyvatelem země české, moravské, slezské nebo Slovače, nýbrž v prvé řadě občanem jednotného státu československého.“

Tyto důvody jsou jistě závažné, ale po mém soudu přece jen nedostačují. Dlužno naopak tvrditi, že si země zasloužily toho, aby se zákonodárce československý k nim zachoval šetrněji. Když už nic jiného, tedy alespoň ten důvod bych uvedl, že vlastně jen zemím máme co děkovati za to, že při zřízení československého státu nebylo nijakých pochybností o tom, co jsou to Čechy, Morava a

Slezsko. (Výborně!) Jakmile se řeklo „v rámci historických hranic“, každý věděl, co jest a nebylo nám s nikým o to se přítí. Kdyby Slovensko a Podkarpatská Rus byly rovněž historickými zeměmi s historickými hranicemi, rozhodnutí o jich hranicích bylo by bývalo mnohem snadnější. (Výborně!)

Centralism jest dobrá věc, o to nebude sporu. Historie lidstva také ukazuje, že státy centralisované vyvíjely vždy větší sílu než státy, ve kterých jednotlivé země stály vůči sobě v revnivosti. Srovnání na př. malého státu pruského s velkou monarchií lotrinskou v dobách Bedřicha Velikého jest toho dobrým dokladem. Centralisace posiluje, ale na druhé straně decentralisace budí rozumnou soutěž všech složek hospodářského, společenského, osvětového atd. života, kterou centralisace mnohdy spíše brzdí. Úporná centralisace státu francouzského za revoluce francouzské jest v tomto směru zjevem velmi poučným. Nelze se tudíž vysloviti přímočárně ani pro centralisaci, ani pro decentralisaci, nýbrž pro rozumnou kombinaci obou těchto směrů veřejného života, neboť mnohdy jen střízlivým kompromisem se nachází pravá, zlatá cesta.

Řekl bych dále, že proti zrušení zemí jakožto veřejnoprávních korporací mluví také důvody věcné. Každá země má již historickým vývojem a mnohdy i svou polohou určité odlišné zájmy, které nelze vždy řešiti s jednotného hlediska. Tak na př. zemědělství vypadá jinak v Čechách, jinak na Moravě a ve Slezsku a jinak na Slovensku. Proč v takovýchto otázkách nebylo by lze uplatňovati odlišné hledisko zemské? A takovýchto otázek jest zajisté dosti.

Zachování zemí jakožto veřejnoprávních korporací by se tudíž doporučovalo nejen na základě historického vývoje, nýbrž i na základě odlišné povahy a podstaty zemí.

Tytéž důvody mluví však dále pro zachování zemských politických správ. Jsou pro to důvody věcné a správní. Není po mém soudu správné, že nad župními úřady mají býti odvolacími instancemi přímo ministerstva. K tomu ministerstva nejsou. Po mém soudu jsou ministerstva k tomu,

jednak aby prováděla všeobecnou kontrolu veřejné správy, jednak aby dávala zákonodárné podněty. Ale ministerstva nemají býti řádnou instancí odvolací. Bude to přílišné zatěžování ministerstev a bude to také na újmu věci samé zejména tam, kde půjde o župy vzdálené. Zde zajisté by mnohem lépe vyhovovaly zemské správy politické jako konečné řádné instance odvolací.

Zdá se, že zákonodárce byl si vědom toho velkého kroku, který zde činil, a že zrušiv země chtěl dáti jakousi náhradu v župním výboru svazovém. Ale tento župní výbor svazový nemůže nikdy nahraditi zemskou správu politickou nebo zemský výbor. Výbor tento nezastupuje nijakou korporaci veřejnoprávní. Když země přestala, resp. přestane býti korporací, župní výbor svazový jest pouhou delegací župních zastupitelstev, nikoli však zastupitelským sborem neboli representantem dotčené země. Dále má tento výbor jen úkoly rázu hospodářského, vrchnostenská správa jest tu vyloučena. Konečně vidíme nedostatek i v tom, že nemá svých vlastních financí, nýbrž že jest v tomto směru odkázán na župní zastupitelstva. A povaha věci přináší s sebou, že se župní zastupitelstva budou především starati o své vlastní župy a že se budou snažiti dávat župnímu výboru svazovému pokud možno nejméně.

Ad c). Zákon o župních a okresních úřadech snažil se přiblížiti živel laický živelu úřednickému a mezeru, která se za starého Rakouska důsledkem dvojí koleje vytvořila mezi oběma těmito živly, vyrovnati. Ale tu jest otázka, v jaké míře se to tomuto zákonu podařilo. Po mém soudu toto sblížení nepostačuje. Studujeme-li tento zákon, pozorujeme, že dvojí kolej v podstatě zde zůstala přes to, že tato dvojí kolej bude snad nyní v jedné budově. Na jedné straně jest župan a župní úřad složený z úředníků z povolání, na druhé straně jsou tu župní zastupitelstva, která, nepřihlížíme-li ovšem k jejich činnosti ve správním soudnictví, nevykonávají úkonů správy vrchnostenské, nýbrž v podstatě jen správy hospodářské. A to jest po mém

soudu chyba. Tvrdím, že naše samospráva si toho opravdu zasloužila, aby byla při reorganizaci veřejné správy mnohem více respektována. (Výborně! Potlesk.) Tvrdím to také z toho důvodu, že zde měl zákonodárce bezpečný podklad, ze kterého mohl vycházeti. Pro naši ústavní listinu nebylo bezpečného domácího základu. Avšak ve veřejné správě byl bezpečný právní podklad v naší samosprávě a zákonodárce si mohl toho jen všimnouti a na tomto podkladě reorganizaci veřejné správy provést. (Potlesk.) To znamená, když ta samospráva se osvědčila, že zákonodárce ji měl vybudovati ještě dále. (Tak jest!)

Mluvílo se někdy posměšně o té naší samosprávě a o nepěkných zjevech v ní. Ale to byly případy tak ojedinělé, že zde nemohou padati na váhu. Když bychom srovnali správu rakouskou a chtěli vůbec mluvíti o demoralisaci a korupci, jsme povinni říci, že v úřadech rakouských té demoralisace a korupce bylo neskonale více než v našich úřadech samosprávných (Výborně!), neboť nesmíme zapomínati, že se v našich úřadech samosprávných úřadovalo nejen v zájmu věci, nýbrž i v zájmu národa a vlasti. Pracovníci v naší samosprávě byli vedeni láskou k vlasti, v naší samosprávě viděli baštu češství proti útisku vídeňskému, a v lásce a v nadšení se ani nedemoralisuje ani nekorumpuje! (Výborně! Hlučný potlesk.)

Naše samospráva si tudíž po mém soudu zasloužila, aby byla náležitě respektována. Ale zákonodárce nešel ani tak daleko, jak tomu bylo na př. v Uhrách: nesloučil zde rozumným způsobem živel laický se živlem úřednickým a nevytvořil instituce ve smyslu vrchnostenské samosprávy. Župan vůči župnímu zastupitelstvu jest orgánem více než dozorcím. Vždyť naše veřejná správa jde v tomto směru ještě dále než departementní soustava francouzská, která samosprávě přeje nejméně. Ani v generálních radách, ani v departementních výborech nepředsedá prefekt. Rady i výbory mají svého vlastního voleného předsedu. U nás ani župní zastupitelstvo, ani župní výbor, ani okresní výbor nemají svého předsedu.

Toho zajisté nebylo třeba. Nesluší přece zapomínati, že samospráva jest také velmi důležitým prostředkem výchovným k veřejnému životu, že jest to jakási praktická škola veřejného života ve státu: lidé, kteří do zastupitelských sborů přicházejí, a vidí, že přes kolena nelze nic lámati, nabývají jiného názoru na veřejný život, a v nich se začíná vyvíjeti smysl pro odpovědnost. (Výborně! Potlesk.) A přicházejí-li pak tito lidé z těchto menších sborů zastupitelských do ústředního sboru zastupitelského, odnášejí si ty názory i do sboru tohoto. (Výborně!)

Zákonu o župních a okresních úřadech nutno konečně vytknouti nedostatek zřetele na hledisko národní. Jsme státem mnohojazyčným (což jsme zdělili od Rakousko-Uherska), v naší republice žije více národností, které nechovají všechny stejnou lásku ke státu, nejsou všechny živly státotvornými. Ba lze vším právem říci, že v naší republice živlem státotvorným jest jen národ československý. (Výborně!) Důsledkem toho bylo s národního hlediska pečovati o to, když občanstvo se povolává k účastenství ve správě veřejné, byť i to byla z převážné části jen správa hospodářská, aby se zřetelem na tuto skutečnost bylo provedeno také rozdělení na kraje. Máme-li na jedné straně obyvatelstvo loyální a na druhé straně neloyální, nesmí loyální občan trpěti za neloyalitu občana neloyálního. Bylo úkolem zákonodárce, aby na tuto otázku nezapomněl, a když se župy tvořily, bylo jeho povinností vytvořiti župy tak, aby státotvorný živel a loyální občanstvo byly v každé župě ve většině.

Rozdělení žup mohlo býti provedeno trojím způsobem: mohly se vytvořiti župy buď velké, buď střední, buď malé. Zákonodárce se rozhodnul pro župy střední velikosti, což bylo po mém soudu s hlediska národního nejhorší; jen tak bylo možno, že se v Čechách vytvořily dvě župy německé. To znamená však velkou újmu české věci, neboť v německých župách bude lze české lidi snadno utiskovati. Na tuto okolnost měl zákonodárce pamatovati a podle toho župy tvořiti tak, aby živel český byl všude silnější než

živeli německý. A nemohl-li to udělati, měl vytvořiti župy menší, kde by dohled státních orgánů správních mohl býti účinnější než v župě větší. (Výborně!)

*

Shrnuji svůj soud o župním zřízení takto: Bude nutno provésti určité reformy. Jak se župní zřízení osvědčilo, nelze dnes vůbec ještě říci, poněvadž doba, po kterou zřízení toto na Slovensku funguje, jest příliš krátká a v našich zemích historických župní zřízení dosud provedeno není. Možno zde mluvití tudíž jen s hlediska teoretického. Ale tu se již vnucuje poznání, že jest záhodno provésti určité reformy dříve než župní zřízení vstoupí v život, neboť mnohem snáze se reformuje předem než se opravuje potom, když již věc jest v plném chodu. (Výborně! Potlesk.)

Shledával bych nutnost reformy ve zmírnění úporné centralisace, v ponechání zemí jakožto veřejnoprávních korporací, dále v podržení zemských politických správ jakožto konečných řádných instancí odvolacích, a — neváhal bych dokonce po vzoru župního zastupitelstva — dáti zemské správě politické po bok nějaké zemské zastupitelstvo, které by vykonávalo působnost ve věcech podřadného rázu. Ovšem musily by to býti jen věci významu zemského, nikoli celostátního, a zemská zastupitelstva nikdy by se nesměla vyvinouti v nějaké zemské sněmy.

Dále bych viděl nutnost reformy v tom, že by bylo záhodno vyjasniti poměr mezi živlem laickým a živlem úřednickým v přiblížení se ke samosprávě vrchnostenské a konečně v tom, že by bylo nutno zajistiti naše české lidi ve zněmčených krajích proti jakémukoli útisku se strany německé, což by bylo lze provésti reorganisací středních žup v župy velké nebo malé.

Tím celkem můj soud o župním zřízení jest skončen. V závěru připomínám, že reforma veřejné správy byla věcí příliš důležitou, než aby zákon o ní mohl býti vydán kvapem. Zde bylo třeba spíše utvořiti jakési přechodné stadium, na jehož základě bylo by lze získati zkušenosti

pro úplnou reorganisaci veřejné správy ve smyslu naprosté unifikace správy. Jeť veřejná správa příliš důležitý obor celého státního a veřejného života, než bylo lze o ní rozhodovati zákonem na rychlo zdělaným bez dostatečných zkušeností. (Hlučný potlesk.)

P ř e d s e d a :

Velectěné shromáždění!

Pan profesor svojí krásnou přednáškou poskytl nám jistě poklad k vážnému přemýšlení o otázkách župního zřízení. Za jeho poutavé a zajímavé vývody jsme mu jistě všichni velmi povděční, a myslím, že mi bude dovoleno, abych jménem vás všech p. profesorovi za jeho přednášku co nejsrdečněji poděkoval. (Výborně!)

Aby náš sjezd dal v otázce župního zřízení výraz svým přáním a vyznačil při tom své stanovisko, připravilo předsednictvo a poradní sbor Svazu návrh resoluce, která bude přednesena.

Řed. Dr. O t. K l a p k a :

České okresy shromážděné na mimořádném sjezdu v Praze dne 24. listopadu 1923 konaném usnesly se na této resoluci:

III.

RESOLUCE.

I.

Podle novinářských zpráv má býti v roce 1924 v historických zemích Čechách, Moravě a Slezsku uvedeno v život župní zřízení a provedena unifikace veřejné správy. Proti zákonu ze dne 29. II. 1920 č. 126 sb. z. a n., který jest základem zamýšlené správní reformy, byla však pronesena řada vážných námitek, které se obávají nepříznivých důsledků nové správní organisace jak po stránce národnostní, tak po stránce finanční a správní. Žádá proto Svaz, aby se staly tyto námitky ještě před provedením zákona o župním zřízení předmětem bedlivé úvahy a aby byla provedena potřebná jeho novelisace.

II.

Při provádění župního zřízení budiž přihlédnuto k memorandu Svazu českých okresů ze dne 3. IV. 1922, předloženému ministerstvu vnitra k výnosu ze dne 28. XII. č. 92.410. Zvláště upozorňuje sjezd na tyto návrhy:

a) Pokud jde o obvody příštích okresních úřadů, budiž zachována zásada důvodové zprávy k župnímu zřízení, podle které mají býti ponechány obvody dosavadních okresních výborů jako budoucí okresy. (Výborně!)

Zrušení okresů a přenesení sídel okresních úřadů mělo by katastrofální následky pro řadu okresních měst a velmi nepříznivý vliv pro styk občanstva s úřadem. (Výborně!)

Kdyby však bylo zrušení určitých okresů z důvodů správně-technických nutným, navrhuje sjezd, aby byly v těch případech zřízeny aspoň expositury v sídlech okresů.

b) Pokud jde o úřednictvo samosprávné, doporučuje sjezd, aby bylo vůči úřednictvu se zřetelem k jeho úspěšné a osvědčené činnosti postupováno při provádění § 10. co nejblahovolněji a aby byli jeho zástupcové před provedením župního zřízení slyšeni. (Výborně!)

IV.

DEBATA.

P ř e d s e d a :

Účelem dnešního sjezdu je také, aby mohli zástupci sdružených okresů projevití svá mínění a přání v důležité otázce župního zřízení. Aby se tak mohlo státi v míře co nejhojnější, připravilo předsednictvo a poradní sbor zvláštní jednací řád, z kteréhož vyjímám toto:

V debatě jednotlivý řečník nemá mluvití více jak dva-kráté, poprvé nejvýš 10 minut, po druhé 5 minut.

Věcná poznámka, ke kteréž se může ještě přihlásiti, smí trvati 3 minuty.

Referentovi jest vyhrazeno slovo závěrečné.

Návrhy, jimiž se změňuje nebo doplňuje resoluce předložená předsednictvem, musejí býti formulovány a písemně podány dříve než se počne o nich hlasovati.

Ostatní návrhy se odkazují předsednictvu, aby je v poradním sboru projednalo a vyřídilo.

Prosím, abyste tento jednací řád vzali na vědomí. Dále ještě dodávám, že o dnešním sjezdu bude vydán stenografický zápis tiskem. Poněvadž máme vždy velké potíže se správným uváděním jmen pp. řečníků, žádám, aby přihlášení o slovo stalo se písemně, a aby se mluvilo pokud možno s podia.

Ke slovu se přihlásil nejprve za zemský správní výbor v Praze p. sekční šéf Ant. Klášterský.

Odb. přednosta Antonín Klášterský:

Velectěné shromáždění!

Jménem zemského správního výboru v Praze děkuji za laskavé pozvání k dnešní schůzi a vyslovuji povděk, že zákon o župním zřízení podrobuje se úvaze a kritice na tomto foru v době, kdy snad bude možno ještě některé nedostatky tohoto zákona napravití, dříve než župy vejdou v život.

Pan prof. dr. Baxa poukázal již na některé závady tohoto zákona, a já přihlásil jsem se ke slovu, abych obrátil vaši pozornost zejména k zemskému župnímu svazu. Ustanovení župního zákona o zemském župním svazu dostala se do zákona ve 12. hodině, v poslední chvíli, kdy hrozilo, že zákon tento bude zmařen odporem autonomistů. Proto byla vsunuta do zákona ustanovení V. hlavy o zemských župních svazech. A sama zpráva komise praví o tom, že tato část jest výslednicí kompromisu mezi spornými názory o potřebě zachovati samosprávu zemí, a může býti jen se zřetelem k tomu správně posuzována.

Zpráva komise praví, že vývoji těchto zemských župních svazů nemá býti ustanoveními zákona nijak prejudikováno a že všecko má býti ponecháno budoucnosti, která prý teprve ukáže, zdali tyto zemské župní svazy jsou potřebny, do jaké míry a jaká jim má býti vyhrazena kompetence.

Župy jednotlivých zemí, Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, tvoří župní svazy. Zemské župní svazy jsou povolány vykonávati úkoly svěřené župnímu zastupitelstvu, jestliže přesahují svým významem rozsah a potřebu jednotlivých žup, dotýkají-li se celého území župního svazu, ale nemají významu celostátního.

Abych nezdržoval, nebudu uváděti, jak tento zemský župní svaz jest organisován. Volí se 24členný župní sbor zemský, z toho 8členný svazový výbor. 16 členů tvoří zemský svazový dozorčí sbor. Vedle toho náleží oběma těmto

sborům čtyři úředníci státní, z nichž jeden jest předsedou obou sborů a má titul „vrchní župan“. Jednací řád vydá vláda nařízením. Dozor vykonává ministr vnitra.

Srovnáme-li ustanovení o župách a okresích na jedné straně a o zemském župním svazu na druhé straně, tedy shledáváme zde podstatný rozdíl, který plyne ze zrušení zemí jako veřejnoprávních korporací.

V první řadě zemský župní svaz není právnickou osobou, nemůže ani samostatně nabývatí práv, nemůže se ani zavazovati. Zemský župní svaz nemá jiné povahy než jakési obligatorní, stálé komise žup na území jednotlivého župního svazu pro úkoly, které budou tomuto svazu svěřeny. Kompetence bude určována vládou, tedy ministerstvem. Z toho vyplývá, že nemusejí býti tyto úkoly jednou pro vždy určovány, nýbrž postupně, že mohu býti určovány tomu zemskému svazu a zase býti odňaty a jinými úkoly nahrazeny. Už to bude způsobovati v trvání a vývoji tohoto zemského župního svazu velkou nejistotu.

Podle § 9. přechází jmění a fondy zemí Čech, Moravy a Slezska, dále jmění okresních zastupitelstev, okresů silničních na Moravě a žup na Slovensku dnem, kdy zákon začne působiti, do vlastnictví státu. Ale ministerstvo jest oprávněno, aby jednotlivé části tohoto jmění, zejména pokud jde o nadace, školy, dráhy atd. odevzdalo do vlastnictví nebo do správy župním zastupitelstvům a okresním výborům.

Že by se jmění země České mohlo také odevzdati do vlastnictví zemského župního svazu, o tom zákon nemá žádného ustanovení, a je to vyloučeno tím, že zemský župní svaz nemůže jmění nabývatí a proto do vlastnictví žádný ústav se mu nemůže odevzdati.

Nastává otázka, co se stane se zemskými ústavami? Země má veliké ústavy, na př. divadlo, porodnici, nalezi-nec, chorobinec, polepšovny, ústavy pro skrofulosní, pomologický ústav atd.

Zákon župní praví, že země může si je ponechatí sama anebo je může odevzdati župám nebo okresům. Aby si po-

nechal stát tyto ústavy ve správě, nebylo by snad účelno, poněvadž tyto ústavy nemají významu celostátního. Aby je stát odevzdal okresu nebo župě, to by zase nebylo účelné, poněvadž tyto ústavy nemají významu jen pro jednotlivou župu nebo jednotlivý okres, nýbrž pro celou zemi.

Tedy zde přicházíme k pochybnostem, jak se s těmito ústavami naloží. Jest možno, že se odevzdají do správy zemského župního svazu, ale jestliže vlastnictví si ponechá stát, máme obavu, že tato správa bude velmi obtížná, poněvadž v každém případě bude potřeba dožadovati se souhlasu vlastníka, a že to bude správa velmi nepružná.

Druhý rozdíl jest ten: kdežto dostává se co nejširší berní výsosti župám a okresům, zemský župní svaz podobné výsosti nemá. Župy mohou vybíratí zvláštní příspěvky a poplatky, pokud nestačí přiděly státní, mohou se dožadovati naturálních plnění, mohou vybíratí přírážky ke státním daním a samostatné dávky.

Naproti tomu zemský župní svaz nemá vůbec žádných příjmů samostatných. V zákoně se sice mluví o příjmech, ale tu se mohou rozuměti jenom příjmy, které plynou z ústavů, jež budou svěřeny správě zemského výboru. Zemský svazový výbor má sestavití rozpočet svých příjmů a vydání a navrhnoutí náklad na jednotlivá župní zastupitelstva.

Každé župní zastupitelstvo má právo stížnosti do tohoto rozpočtu. O těchto stížnostech rozhoduje ministerstvo. Zemský župní svaz je úplně odvislý od žup. Nemůže přírážek vybíratí a kontrahovati zápůjček.

Jakmile si to uvědomíme, musíme říci, že veškerá správa, která bude těmto župním svazům svěřena, jest obtížná, ne-li dokonce nemožná, poněvadž jsou zde obavy, že příspěvky nedojdou včas, že nastane nutnost překročiti rozpočet zemského župního svazu, nebo že příjmy ústavů, které budou ve správě zemského župního svazu, nedosáhly té preliminované výše. Jestliže župní svaz nebude míti možnost ani přechodně vypomoci si úvěrem, tedy to znamená, že správa jeho bude tím přímo ochromena.

Další rozdíl týká se úřednictva. Kdežto stát přikáže župám i okresům úřednictvo státní a vedle toho zastupitelstvo bude moci systemisovati a župní výbor ustanovovati zvláštní úřednictvo pro ústavy župní a okresní, u zemského župního svazu nebude tomu tak. Zemskému župnímu svazu přikáže se úředníci státní a zemský župní svaz nebude míti práva ustanovovati zvláštní úředníky, ačkoliv ve správě ústavů, které budou zemskému župnímu svazu svěřeny, bude potřeba značného množství výpomocných sil. Kdežto tyto úředníky přikázané župám a okresům bude platiti stát, budou zemskému župnímu svazu přikázáni úředníci na náklad zemského župního svazu.

Další rozdíl je ten: kdežto župy mají t. zv. normotvornou působnost, mohou vydávati pro obce a ústavy jim svěřené závazné předpisy, podobného ustanovení není pro zemský župní svaz. Zemský správní výbor dotázal se vlády, jak si představuje kompetenci župního zemského svazu a reklamoval pro zemský župní svaz celou řadu věcí z nynější agendy zemské. Vyloučil všecko, co má význam celostátní, ale přes to zůstalo veliké množství ústavů a záležitostí, které by z povahy věci měly býti přikázány zemskému župnímu svazu.

Pánové, nechci zdržovati vypočítáváním všech těch agend, ačkoliv to zde mám, co se reklamovalo pro zemský župní svaz. Kdyby se polovina těch věcí měla dostati zemskému župnímu svazu, bylo by třeba, aby byl jinak vybaven, než se stalo v zákoně, poněvadž by k těmto úkolům naprosto takto nestačil.

Podobně jako zemský správní výbor v Praze, také zemský správní výbor na Moravě reklamuje celou řadu věcí pro zemský župní svaz. A zajímavo jest, jak zemský správní výbor moravský obává se, že župy rovněž tak jako dnes okresy, budou zápasiti s nesnáze, když státní příděly včas nedojdou, a obává se, že tyto nesnáze přenesou se i na zemský župní svaz.

Proto zemský správní výbor moravský žádá, ne aby platily tu potřebu župy zemskému župnímu svazu, nýbrž

naopak, aby zemský župní svaz opatřoval si prostředky, jak pro sebe, tak i pro župy. Zemský výbor moravský představuje si, že by župy oznámily zemskému župnímu svazu rozpočtovou potřebu. Tento by ji pojal do svého rozpočtu, vyšetřil by schodek a určil by způsob jeho úhrady.

Tento způsob měl by podle náhledu zemského výboru moravského tu výhodu, že by se zamezilo různé zatěžování žup, k němuž jistě prý dojde, i když příděly budou různé vyměřeny.

Již dnes se pozoruje, že nejmenší procento přírážek vykazují okresy poplatně nejsilnější a největší procento vykazují okresy s poplatnictvem slabým. A to zdá se právě zemskému výboru moravskému nesociálním a nespravedlivým.

Z toho všeho, co jsem si dovolil uvést, vyplývalo by: Zemskému župnímu svazu má býti dána ta nejnutnější základna existence a toho vývoje, který mu zpráva komise slibuje, tedy musí mu býti dáno aspoň to, aby mohl nabývatí práv, a se zavázati, aby rovněž byl osobou právnickou, aby také jemu mohlo býti do vlastnictví, případně do správy odevzdáno něco jmění fondů a nadací zemských, aby zemský župní svaz mohl vybíratí přírážky a poplatky a aby se mu dostalo přídělů státních, aby úřednictvo zemského župního svazu bylo placeno stejně jako v župách, státem, aby byl oprávněn ustanovovati výpomocné síly pro správu ústavů potřebné a aby zemskému župnímu svazu byla dána působnost normotvorná, totiž vydávati v mezích zákona předpisy pro ústavy, jeho správě podřízené.

Tím bych skončil a doporučuji, aby v resoluci na tyto nedostatky zemského župního svazu bylo poukázáno. (Výborně!)

P ř e d s e d a :

Dovoluji si oznámiti, že přišel telegram tohoto znění: „Mimořádnému sjezdu českých okresů mnoho zdaru přeje předseda vlády Švehla.“

Ke slovu je dále přihlášen za zemský výbor moravský jeho předseda dr. Pluhař.

Předseda zemského výboru dr. Pluhař:

Velectění pánové!

Našemu zemskému výboru dostalo se pozvání do vašeho sjezdu. Zemský výbor pozvání to s povděkem přijal. Náš zemský výbor byl v roce 1919 vyzván vládou, aby se vyjádřil o zamyšlené reformě veřejné správy, a tu vycházel z toho názoru, že by se mělo budovati na dosavadních základech samosprávních z toho důvodu, že dosavadní naše instituce se vžily a co se týče samosprávy, že se za světové války plně osvědčila, takže jest záhodno, aby se na tomto podkladě budovalo.

Představovali jsme si to tak, že by zůstaly obce, při čemž by se malé obce spojily za tím účelem, aby měly společného úředníka. Zůstaly by tu okresy, se kterými by se spojilo okresní hejtmánství, ale kde by se rozhodovalo kolegiálně. Pak by zůstaly země, kde by se spojilo se zemským výborem místodržitelství a opět by se rozhodovalo kolegiálně. A pak ovšem ministerstva měla by činnost přípravy zákonů, iniciativní a dozorčí.

Na tento náš návrh nevzal se žádný zřetel.

Ale je třeba, aby se počítalo s takovým podkladem, jaký dnes je. Naše veřejná správa funguje již pět let. Na Slovensku zavedeno již bylo také župní zřízení, bylo provedeno sčítání lidu a volby do Národního shromáždění. V sousedním Rakousku provedena unifikace státní a autonomní správy a jsou tu následkem toho již jakési zkušenosti, jak by nová správa fungovala.

Avšak dosavadní zkušenosti nejsou jí příznivé. Při zavedení župního zřízení mělo Národní shromáždění v přední řadě na mysli jednotnost veřejné správy, jež měla býti v celé republice na stejných základech založena, i jednalo se mu dále o zjednodušení veřejné správy odstraněním

t. zv. dvojí koleje, totiž sloučením správy státní se správou autonomní.

Teoreticky je to ovšem naprosto správné, ale přijde na to, jestli to je prakticky dobře proveditelné. Kdyby se řeklo, že úkoly dosavadních politických správ a zemských výborů mají převzítí okresy, každý z vás jako praktik řekne, že je to nemožné, že ty okresy na to nestačí.

Podobně je tomu v tom případě, když se ty úkoly přenesou na župy, neboť je samozřejmé, tvoří-li se z Čech 9 žup a z Moravy 5 žup, že tyto správní korporace jsou v ohledu správním a finančním mnohem slabší a že na veškeré ty úkoly, které dosud měly země, nestačí.

Poukáži jen na toto: Máme zemský stavební úřad, oddělení pro vysoké stavby, silniční stavby, kanály a vodovody, strojní oddělení, zemědělsko-technické oddělení, oddělení pro elektrisaci atd.

Pánové, je možno, aby u každé župy bylo vybudováno každé to oddělení nebo tak specialisováno jako u zemského stavebního úřadu? Každý z vás řekne, že to možno není. Jaký je toho následek? Že tu budou různé úkoly, na které župy prakticky nestačí a bude následkem toho nezbytně nutno, aby se tyto úkoly přenesly na státní správu.

Ale, pánové, to nebude ovšem výhodné, poněvadž naše státní správa jest správou novou, není sama ještě dosti zapracovaná, proto nemá té hybnosti jako stará zapracovaná správa a následkem toho vyřizování u nás jest ještě těžkopádné. K tomu přistupuje ještě to, že pro naši dosavadní správu nemáme v ministerstvech dosti sil. Závada spočívá v tom, že v poslední době děje se přímo útěk z veřejné služby na základě zákona nivelisačního, takže počet úřednických sil ani na normální agendu stačiti nemůže.

Kdyby byly země odstraněny, byl by tento nepříznivý stav ještě stupňován. Župy nestačily by na mnohé úkony dosavadních zemí a musilo by tudíž tyto úkoly převzítí ministerstvo. Poněvadž pak jest v četných případech k účelnému provádění jich zapotřebí intervence na místě samém, od sídla vlády mnohem více vzdáleném, než od

sídla zemských správ, rozmnožila by se nejen agenda ministerstev, nýbrž vyžadovaly by úkony, jež dosud zemské správy prováděly, mnohem více času než dosud, nehledíc ani k tomu, že by byly následkem toho také mnohem nákladnější.

Co se pak týče agend, jež by župy od zemí převzaly, byly by mnohem nedokonaleji prováděny než dosud, poněvadž nemohou mít župy přirozeně tak specializovaného úřednictva jako země; i vyžadovaly by příslušné úkony mnohem více sil než dosud, jelikož se samozřejmě u většího správního útvaru úřednické síly plně využití mohou, čehož u menších správních útvarů není.

Nemáte potuchy o tom, jak těžko se dnes úředníci získávají, jak se každý úřad brání, chce-li z jednoho úřadu přestoupiti úředník do druhého úřadu.

K tomu přistupuje, že se naše veřejná správa v naší republice v podstatě své proti dřívější veřejné správě mění, přibírajíc čím dále tím více ke dřívějším správním úkonům úkoly hospodářské, sociální a kulturní. Je to také docela přirozené, neboť jest nutno odčinit škody válkou na národním jmění způsobené, a jest tudíž nutno zvýšiti výrobnost našeho obyvatelstva, máme-li břemena, která na nás válka uvalila, unést, a nemá-li poklesnouti životní míra našeho obyvatelstva.

Příslušné hospodářské, sociální a kulturní úkoly jsou však tak rozsáhlé, že vyžadují velké finanční nosnosti správních útvarů, které je mají prováděti.

Již v roce 1916 zjistil na příklad zemský výbor, uvažuje o zvýšení veškerých zdrojů příjmů v zemi, že je možno stupňovati naši zemědělskou produkci, bude-li jen uvedena na tu výši, na které se v Německu nalézá, o 200 milionů Kč ročně.

Následkem toho zřídil zemský výbor velký výzkumný ústav, který vyžaduje s ústavy k němu přidruženými dnes již téměř 3 a půl milionů Kč nákladu, dále stupňoval náklad na meliorace způsobem takovým, že vyžaduje ročně více než 6 milionů Kč, zavedl v celé zemi soustavnou elektri-

saci, ve které jest tou dobou investováno více než 200 milionů Kč, chce přikročiti ke stavbě údolních přehrad, z nichž na př. jen vranovská přehrada na Dyji má vyžadovati většího nákladu než 100 milionů Kč, celá soustava pak údolních přehrad a jezů nákladu téměř čtvrt miliardy.

Zkrátka přibráli jsme si takové úkoly hospodářské, že téměř přesahují finanční nosnost útvaru tak mohutného, jakým je země Morava.

S touto změnou činností správních útvarů nebylo, jak se zdá, při uzákonění župního zřízení vůbec počítáno. Jest samozřejmě, že by žádný z těchto úkolů nemohla převzít některá župa, neboť země Morava má daňovou základnu více než 60 milionů Kč, župa jihlavská však pouze asi 5,800.000 Kč a župa uhersko-hradištská dokonce jen asi 4,100.000 Kč, takže to jsou útvary, které vesměs finanční nosnosti postrádají. Nestačily by ani na obyčejné úkony správní, uváží-li se, že vyžaduje na příklad zemská nemocnice v Brně nákladu přes 12 milionů Kč s úhradou 6 milionů Kč, tedy s čistou potřebou na 6 milionů Kč, a ústav malý, jako na příklad chlapecká vychovatelná v Uherském Hradišti 1,200.000 Kč s úhradou 137.000 Kč, tedy s čistou potřebou přes 1 milion Kč, tudíž více než 25% daňového podkladu župy uhersko-hradištské.

Při spěchu, s nímž naše ústava zdělávána byla, nebylo, jak se zdá, k hospodářské nosnosti nových správních útvarů vůbec přihlíženo.

K tomu přistupuje ještě něco dalšího. Když jsme na Moravě hospodařili, předpokládali jsme, že země zůstane; proto jsme vybudovali celou řadu ústavů a provádíme různé práce. Že by mohla býti země rozložena v 5 součástí, to nikomu nenapadlo.

A tak na příklad věnováno jest na účely zemědělské v župě jihlavské 756.129 Kč, v župě brněnské 956.426 Kč, v župě uhersko-hradištské 2,401.000 Kč. Rovněž jest věnováno na veřejné stavby a dopravnictví v župě jihlavské pouze 472.657 Kč, v župě brněnské 1,588.058 Kč, v župě uhersko-hradištské 4,375.584 Kč.

Z toho je patrné, že by musily zemědělské účely a veřejné stavby v župě hradištské býti neobyčejně omezeny, poněvadž se jen na ně vynakládá více než 150% daňové základny. Je viděti, kdyby se takové župy tvořily, že by se ani meliorace nemohly prováděti. A poněvadž je těžko, aby státní správa přispívala v jedné župě tím procentem a v druhé župě jiným procentem, mělo by to za následek, že všechny ty práce, které jsme započaly, musely by býti restringovány, a župa by byla poškozena.

Dále jsou různé ústavy, které jsme si budovali v tom předpokladu, že země jako celek zůstane.

Ale ukazuje se, že obě hospodářské střední školy na Moravě a jedna německá vyšší hospodářská škola jsou v župě olomoucké, druhá vyšší německá hospodářská škola je v župě moravsko-ostravské. Ostatní župy takových učelišť by neměly. Rovněž by neměla ani župa brněnská ani župa uhersko-hradištská hospodyňských škol, zato by měla na příklad župa olomoucká 2 české a 2 německé školy hospodyňské.

Jakým způsobem se to všecko vyrovná, nikdo neví. Je viděti, že by se ty věci musily velmi vážně promyslet a propočítati, a pak teprve by se něco mohlo budovati. To je vada naší reformy, že se u nás nepočítá. Tu se něco udělá, abych tak řekl, u zeleného stolu, vypadá to hezky, ale když se to má prakticky prováděti, naráží se na obrovské potíže.

A nyní zde máme ještě moment národní. Budujeme-li nové útvary, musíme dbáti toho, aby v nich byla pevná státotvorná majorita. V zemských výborech státotvorná majorita jest, ale v župách není.

Pohlédneme-li na výsledky sčítání lidu do župy olomoucké a ostravské, vidíme, že bylo v župě olomoucké napočítáno přes 63% Čechů, v župě těšínské 66·3% Čechů, v župě ostravské pak 66·6% Čechů, při volbách do Národního shromáždění bylo pak v župě olomoucké odevzdáno českých hlasů i se židy pouze 60·4% a župě moravsko-ostravské pouze 60% i se židy. V župě těšínské volby do

Národního shromáždění provedeny nebyly. Vezme-li se zřetel na to, že nerozhoduje o rázu toho neb onoho správního útvaru jenom počet obyvatelstva, nýbrž i jeho složení, i že nutno následkem toho vzíti zřetel na to, v jakém poměru jest v příslušném správním útvaru roztržiděn na příklad průmysl, peněžnictví, velký majetek atd., jest patrné, že není ani v olomoucké ani v ostravské župě nosné české většiny, a to ani tehdaž, kdyby bylo možno počítati veškeré české obyvatelstvo k žvlům státotvorným. Ale tou dobou, jak je známo, nejsou všechny strany v českém táboře a nestojí na stanovisku státotvorném. To se sice za krátkou dobu změní, ale teď toho není. A kdyby se župy měly dělati dnes, musí se počítati s dnešním stavem.

Račte uvážiti, že bychom následkem toho měli v župě olomoucké a ostravské majoritu, která by nebyla státotvornou.

Z těch 6 žup na Moravě a ve Slezsku jsou 2 župy nemožné z finančních důvodů a 2 z národnostních důvodů. 2 župy by zůstaly. Ale tam máme velké zemské ústavy: nemocnice potřebuje 12 milionů Kč, 6 milionů zůstává nekrytých. To by připadlo jedné župě k tíži. Máme kulturní ústavy: divadla, musea atd. To by připadlo té župě k tíži.

Račte mi říci, pánové, jestli by silná župa na ty schodky stačila a jestli i ta šestá župa jest možná? Tedy je potřeba počítati, počítati a počítati.

Když si to všecko propočítáme, pak přicházíme k jiným úsudkům než zde v Praze, když se župní zřízení tvořilo. Musíme žádati, aby se všecko propočítalo a znovu zkoumalo, co bylo ve spěchu, ale jinak záslužně budováno.

Co se týče zjednodušení veřejné správy sloučením správy státní se správou autonomní, nemáme sice u nás dosud žádných zkušeností, ale mají je v sousedním Rakousku, kde t. zv. dvojí kolej již v roce 1919 byla odstraněna. Oni řekli, že se to neosvědčilo, ježto sjednocením práv nahromadilo se v té jednotné správě tolik agendy, že to ústředí nemůže ovládati, že se to stává všecko těžkopádným, proto se ta správa nedoporučuje.

Vzhledem k tomu myslím, že není příhodno rušiti zapracovanou správu a nahrazovati ji správou nevyzkoušenou. Na Slovensku máme již provedeno plné župní zřízení, i nutno jest vyčkati, jak se osvědčí.

V Rakousku odstraněna jest t. zv. kolej, je nutno tedy studovati příslušné výsledky.

Na Moravě nemáme okresních výborů, v Čechách pak okresní výbory s obvody okresních soudů.

Vzhledem k tomu doporučovalo by se snad provésti na Moravě zákon o župním zřízení prozatím, pokud se okresních výborů týče, zřídití je však s obvody okresních správ politických, při čemž by mohly dosavadní silniční výbory býti zachovány jako komise, a vyzkoušeti, co jest účelnější.

Takovým způsobem seznali bychom ze zkušenosti, jak se osvědčí župní zřízení na Slovensku, okresní výbory na Moravě a sjednocená veřejná správa v Rakousku, i mohli bychom pak učiniti potřebná opatření na základě nabytých zkušeností.

Pánové, jak račte viděti, otázka, o které se jedná, jest velmi vážná. Veřejná správa jest něco tak důležitého, že se to nemůže každou chvílí měniti. My chceme jenom dobro naší republiky. Proto dělejme výpočty a prostudujme to, a pak teprve podle toho budujme dále.

Jsme elementem klidu ve střední Evropě, což však neplatí také o zemích kolem nás. Poměry, jež se tam utváří, nejsou bez vlivu na poměry naše. Vývoj jich nemůže tou dobou nikdo předvídati.

Neukvapujme se tudíž, abychom nezpůsobili svému státu nenapravitelných škod. (Potlesk.)

P ř e d s e d a :

Slovo má p. dr. Kaňka, ředitel okresního výboru v Kutné Hoře.

Dr. Josef Kaňka (ředitel okresního výboru v Kutné Hoře):

Velectění pánové!

Vývody pana referenta i pozoruhodné vývody pana předsedy zemského správního výboru moravského jsou důkazem toho, že zákon o župním zřízení bude musiti býti novelisován, a to důkladně.

Neměl bych za zlé revolučnímu Národnímu shromáždění, že se do toho pouštělo, neboť vědělo, že je to otázka politická a že politické poměry po jeho rozpuštění budou horší. Nevytýkal bych, že to konalo rychle, vždyť na tom pracovalo 7—8 měsíců. Ale my jim vytýkáme, že ta celá osnova nebyla propracována s náležitou odborností a se žádoucí spoluprací se samosprávou. My jsme byli jakožto samospráva úmyslně přehlíženi při té práci, a to se musí teď odstraniti.

Pan ministerský předseda Švehla, tehdy ministr vnitřní, prohlásil, že by pokládal za hanbu, kdyby samosprávě se mělo dostati tak málo v budoucím zřízení, kolik toho má teď; a zdá se, že toho dostane ještě méně. Mám podstatně obavy před zhoršením významu samosprávy.

Pan referent naznačil to v tom smyslu, že mluvil o přiblížení elementu laického k elementu úřednickému. Nám bude odňato rozhodování a samostatnost. Rozsáhlost státního dozoru bude tak veliká, že samospráva to více pocítí. Výsadní postavení státní byrokracie dává takovou moc vedoucím úředníkům při okresech a župách, že bude záležeti pouze na rozšafnosti, osvícenosti a demokratičnosti vedoucích úředníků, aby samospráva nebyla postavena jako kompars němých statistů.

Sluší dále upozorniti na to, že samospráva ztratí své úřednictvo. Proto jsme stáli na tom, že tento laický element bude ve Svazu okresů nabývati síly a že Svaz okresů musí trvati dále a hájiti práva této volené demokratické laické součásti státní správy. Je tedy potřeba zaručiti

účast samosprávy při novelisaci župního zřízení a při jeho provádění.

Mám za to, že nestačí, aby vládě byla podávána jen písemná memoranda. Proto dovoluji si navrhnouti, aby resoluce byla v tom směru doplněna těmito požadavky:

1. Vláda buď požádána, aby k přípravě vládního návrhu novely župního zřízení přibrala zástupce Svazu československých okresů a zemských výborů, českého a moravského.

2. Národní shromáždění buď požádáno, aby k projednávání novely župního zřízení byli do výborů a podvýborů přibráni experti ze Svazu československých okresů a zemských výborů.

3. Vláda buď požádána, aby k přípravě a provedení župního zřízení byly ve všech třech instancích zřízeny samosprávné poradní sbory, které by sestávaly takto:

a) při ministerstvu vnitra ze zástupců Svazu československých okresů, jednak volených, a aby tam byl pan dr. Klapka, který jest odborným pracovníkem, a dále ze zástupců zemských výborů;

b) při zemské politické správě v Praze ze zástupců Svazu okresů a českého zemského správního výboru;

c) při okresních politických správách ze zástupců okresních správních komisí v Čechách a silničních výborů na Moravě, jednak volených, jednak z vedoucích okresních úředníků, dále ze zástupců menšin.

Těmto poradním sborům buďte předloženy všeliké návrhy a práce, směřující k provedení župního zřízení, aby se o nich radily a vyjádřily. To se zejména týče provádění §§ 9. a 10. župního zřízení. (Potlesk.)

P ř e d s e d a :

Dále přichází ke slovu jednatel ústředního výboru Národní jednoty severočeské pan dr. Zvěřina.

Dr. A. Zvěřina:

Velectěné shromáždění, velectění pánové a dámy!

Slyšeli jste při čtení presenční listiny, že za Národní jednotu severočeskou dostavilo se sem skoro celé představenstvo. Proč se sem dostavilo? Proto, aby v tomto slavném shromáždění ukázalo, že nejen nostra res agitur pro samosprávu, ale že nostra res agitur také pro naše hraničáře. (Výborně.)

Župní zákon bude se právě odehrávat na zádech těchto hraničářů, a proto jsme přišli sem, abychom protestovali proti těm částem župního zřízení (Potlesk), pokud právě na těchto hraničářích vykoná své neblahé důsledky.

Velectění, připadá mi to tak, jako kdyby ten český národ do té doby, dokud je mrskám a dokud je nebezpečí, cítil, co dělá. Ale jakmile je mu dobře, nastane hniloba a jakmile nám ukáží Němci trochu dobré tváře, jsme ochotni rozdávati plným rukama. (Potlesk.)

A to je právě u župního zřízení. Dokud Vídeň chtěla nám zříditi krajské zřízení, do té doby jsme byli proti němu, ale jakmile přišla samostatnost, hned jsme si župní zřízení zřídili sami, bez ohledu na odborníky a menšináře, kteří na udržení hranic mají tak ohromnou zásluhu. Na mírových jednáních v Paříži jsme prohlásili, že u nás není Deutsch-Böhmen, poněvadž jsou všude čeští lidé, a dokazují, že to není celistvá německá země, kterou by Němci chtěli od nás oddělití.

Když se dělalo před 4 lety župní zřízení, zklamali jsme se, neboť jsme předpokládali, že tu budeme míti loyální občany republiky československé. Vážené shromáždění, po prohlášení poslance Lodgmanna v Národním shromáždění, že Němci jsou velezrádci, že jimi zůstanou, že to jest jejich svatou povinností býti velezrádci, a po té irredentě na Slovensku, táži se vás, můžeme-li jim dáti do rukou část moci, kterou jsme sami dostali od Dohody a kterou

posvětila krev našich nejlepších lidí? Já tvrdím, že nikoliv, poněvadž by jí využili proti státu a ve prospěch svých cílů. (Výborně! Potlesk.)

Je dále nutno pamatovati na to, že nejsme státem jednolitým. Máme tu německé a maďarské silné menšiny, s kterými musíme počítati. Nás jako české menšináře zajímá sice právní stanovisko, ale slyšeli jste už řečníky, kteří mluvili proti župnímu zřízení s právního stanoviska, se stanoviska finančního atd. Nás menšináře zajímá otázka národní, otázka prospěchu národa a bezpečnosti státu. (Výborně!) Vzpomeňme si na ty staré státní útvary, vzpomeňme na naši hymnu „Kde domov můj“, za kterýmiž slovy a pod jejichž silou naši legionáři v cizině umírali. Země, jak jest utvořena, jest daleko nám bližší, neboť jest tou košilí proti kabátu. Řekněte Slovákovi, aby se pro nás exponoval, a uvidíte, že tu bude chybět, co se předpokládá. O tom se neuvažovalo.

Republika není ještě dosud tak vžita, aby mohly země, které tu jsou, zaniknouti. Místo tohoto starého osvědčeného, historického celku, který měl svou representační sílu, který měl však také moc a exekutivu, dávají se nám mlhavé svazy župní, které nemají ani té moci, ani exekutivy, ani finančního podkladu.

Velectění pánové, není to sentimentalita, když mluvím o otázce zachování zemí. Řeknu otevřeně mezi námi: ulamovati od žup jest daleko lehčí, než ulamovati od země. Zemi celou bude chrániti celý ten komplex. Ale chcete, aby nám župy chránili Němci, kteří tam budou rozhodovati? Ti Němci nehnou ani prstem, poněvadž šilhají stejně do Německa, jejich srdce jest blíže Berlínu nežli Praze.

Župní zřízení přenechává zastupitelstvu správu čistě hospodářskou. Ale ani to nás menšináře nemůže zmýlit, poněvadž čeští lidé jsou lid chudý, závislý, hospodářsky slabý. A teď, prosím, postavte proti tomu německému fabrikantu a kapitálu toho chudého člověka a pošlete ho do župního zastupitelstva, k takovému okresnímu výboru,

pošlete ho — nechci říci — o podporu, ale aby s ním mluvili česky. A oni ho vyhodí!

Proto se nemůžeme rozehráti pro župní zřízení, zvláště na Karlovarsku a Českolipsku.

Představte si, co bude státi celé to zřízení v Čechách! Následky se ukáží u nás. Střední vrstvy i naše poplatnictvo jsou již tak přetíženy daněmi, že na ně vrhnouti ještě novou vlnu zdanění bylo by hrozné. Střední vrstvy přestanou mítí života schopnost a velké české průmyslové podniky budou zatíženy daněmi, že nebudou schopny konkurence na světovém trhu — a to jest národohospodářská škoda.

Další důvod je ten, že župy budou rozkousovány a budou podrobeny poplatným ekvivalentům. To bude mítí za následek, že naše české župy, které mají slabý český průmysl nebo málo českých bohatých lidí, budou více zatížené než německé. Tak na př. na Českolipsku a Karlovarsku platí se 200% přírážek, kdežto v našich českých okresích platí na př. Praha 330%, Pardubice 260%, Králové Hradec 340%, Mladá Boleslav 410%, Louny 340%, Plzeň 320%, České Budějovice 260%.

Z toho je viděti, že by se musila přesunouti poplatní povinnost na český kapitál.

Další věc jest tato: V § 3. odst. 2. župního zřízení se praví, že město Praha jest vyňato ze svazku žup. Já říkám, že v zájmu národa a státu je to chybný krok, poněvadž tím 1 milion českých lidí bude vyřazen z protiváhy proti tomu celku německých menšin v Čechách. To bude mítí za následek, že v župách, kde se jedná o poměrné zastoupení, dostanou Němci daleko více mandátů než Češi.

My jsme se ohlíželi po cizině, po Francii a dokonce po Německu. A přes to, že jsme viděli, že tam vývoj samo-správy jde docela jinou cestou a ačkoliv to jsou státy homogenní, jednolité, které nemají takových menšin, daly občanům méně demokracie nežli my.

Nelze vždy demokracii dáti, když se v tom vidí ne-prospěch státu.

Zbývá mi zmíniti se o župních komisích. Župní komise, které mají býti zřízeny, mají míti dozor nad jednotlivými ústavy a podniky. Pro nás menšináře to znamená, že v těch podnicích naši čeští lidé, dělníci a úředníci, přijímání nebudou, že tedy budou zase naši menšináři zkráceni. Dále je tu účelové jmění, které má býti přiděleno župám. Varuji, aby se při tom způsobu provádění župního zřízení jmění odvádělo. Župan má právo podle § 60. zastaviti usnesení župního zastupitelstva. Ale nezapomínejte, že Němci jsou rafinovaní a že dovedou každý zákon obejítí. Župan má právo zastaviti zákon, který vybočuje z mezí působnosti župního zastupitelstva, ale Němci budou jednati v mezích působnosti župního zastupitelstva a na to žádný župan nebude moci sáhnouti. Ten bude musiti jejich usnesení provéstí.

Konečně mám ještě otázku dvou instancí. Viděli jsme, že u nás v menšinách, abychom dosáhli svého práva, musíme se dovolávati zemského výboru nebo místodržitelství. Teprve tam jsou naši menšináři slyšeni. A teď, ve své vlastní zemi, chceme se té třetí instance zbaviti a spokojiti se tím, že by rozhodovali Němci ve druhé instanci, v župách. To by byl strašný hřích na našich menšinářích.

Bylo by popřením celé práce Národní jednoty severočeské, kdybychom dnes nezaujali zamítavé stanovisko k župnímu zřízení.

Roku 1909 a 1911 a 27. března 1918 protestovali jsme zde proti krajskému zřízení a dovolte, abych právě v tomto slavném shromáždění jménem Národní jednoty severočeské tlumočil slavnostní protest proti tomu, aby župní zřízení beze změn nutných bylo zavedeno. Nemůžeme a nikdy nebudeme souhlasiti s posavadním župním zřízením a jsme nekompromisně proti němu, poněvadž ohrožuje zájem národa a bezpečnost jeho. Nemohu než zvolati: „caveant consules“!! Varujeme v této poslední chvíli! Končím tím, že jest lépe vadný zákon neprovéstí, než ho provéstí a učiniti národu škodu. (Potlesk.)

Předseda:

Slovo nyní má pan poslanec Adolf Prokůpek za Národní radu československou v Praze:

Poslanec Adolf Prokůpek:

Vysoce vážené shromáždění!

Dovolte především, abych použil této příležitosti, jak jsem už jednou na těchto místech byl učinil, a abych jménem Národní rady československé vzdal naší čs. samosprávě nejsrdečnější dík za její osvědčenou práci národní. Činím tak zvláště proto, že také při uvádění zásluh o naše národní osvobození často chybí správné ocenění zásluh naší české samosprávy.

K dnešní věci samé nemám dosti upřímných slov, abych vyzval všechny činitele národní práce, aby semkli se a dobovovali staré organizace národní, jež posavad s českou samosprávou tak úzce spolupracovaly. Moment národní a státní také i při změně správy veřejné a při župním zřízení pokládám za nejvýznačnější. (Výborně!)

Jménem Národní rady československé prohlašuji, že tato otázka byla a jest z prvních starostí našich. Máme už v naší instituci celou řadu dobrozdání a znaleckých posudků, jakož zejména v poslední době provádíme písemní anketu o otázce revise a novelisace župního zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku vzhledem k důležitým zjevům a zkušenostem od doby vydání zákonů o župním zřízení revolučním Národním shromážděním. V této chvíli jsem povděčen Svazu českých okresů za jeho péči o věc samu a zároveň — ještě včasně — volám československé pracovníky do ústředí naší národní práce, aby nám přispěli a umožnili stran novelisace župního zřízení vlivné votum společné, čímž by se naše jednota posudku uplatnila na patřičných místech jako výsledek předchozí dohody všech příslušných činitelů.

S tohoto hlediska zejména zdůrazňuji moment národní, poněvadž dosavadní vývoj poměrů ve smíšených územích

československé republiky ubírá se takovým směrem, že dnes, po pěti letech své státní samostatnosti, jsme svědky zjevů jistě nežádoucích. Naše veřejná správa budiž vedena vyšším hlediskem, které nám jako státu národnímu daly mírové smlouvy, to jest, že naše republika byla založena a musí zůstatí při vší spravedlnosti k menšinám vždy československou. (Výborně!)

Za Národní radu československou slibuji, že vykonáme svoji povinnost, a prosím, aby tak učinily též ostatní složky národa. Myslím, že jdouce touto cestou, splníme své poslání. Dědictví nejcennější, které může národ dostatí, totiž státní samostatnost, jediné touto sebevědomou československou správou a souběžně i organisací národní práce udržíme pak za všech okolností. (Potlesk.)

P ř e d s e d a :

Slovo má dále pan Freibauer, zástupce okresu haberského:

Josef Freibauer (Habry):

Velectěné shromáždění!

Ujímám se slova jménem ohrožených okresů, které mají býti zrušeny.

Podle mínění pana dra Lašťovky jsou to okresy mající méně než 30.000 obyvatel.

Dnes má vláda jiný názor, jak nám pan dr. Klapka vysvětlil. Mají býti zrušeny okresy s počtem méně než 20.000 obyvatelů. Přes to musíme se držeti toho, že jen okresy s určitým počtem obyvatel a s určitou rozlohou mají býti zachovány. Co si nedovolila Vídeň dělati, to si dovolí udělati Češi sami sobě.

Apeluji na veškeré poslance bez rozdílu stran, aby se těchto okresů ujali a postavili se proti zavedení župního zákona. Tím by bylo zabito na sta měst a existencí. V takovém okresním městě jest spousta živnostníků, kteří

by se musili odstěhovati. Samosprávné zřízení funguje správně a nestojí stát ani halře. To si platíme my sami. Šetříme, hospodaříme, ale potom bude velká župa, kde se nebude tak hospodařiti.

Proto bych prosil, aby resoluce byla změněna v ten smysl, že sjezd českých okresů staví se proti zavedení župního zřízení.

Dále bych prosil, aby bylo připojeno k resoluci toto: „Sjezd českých okresů trvá na tom, aby dosavadní okresy rušeny nebyly a v případě, že by přece k tomu dojíti mělo, aby veškeré okresy s počtem nad 15.000 obyvatel byly v každém případě a určitě zachovány.“

Jak je známo, někteří naši páni zákonodárci, bohužel, jako pan dr. Lašťovka, řekli, že v okresích s počtem pod 30.000 obyvatel udělá se expositura a že ti lidé tam budou spokojeni. Proto bych prosil, aby bylo přijato to znění, jak jsem byl uvedl.

P ř e d s e d a :

Dále přichází ke slovu předseda okresní správní komise v Ml. Vožici, pan poslanec Křemen.

Poslanec Adolf Křemen (Ml. Vožice):

Vážené shromáždění!

Dnešní vaše velká účast nasvědčuje tomu, jak veliký je zájem o župní zřízení. Nikdo z nás neví, jak bude se formulovati příští župní zřízení. Sama resoluce dnešního sjezdu praví: „Podle novinářských zpráv má býti v r. 1924 v historických zemích v Čechách, Moravě a Slezsku uvedeno v život župní zřízení a provedena unifikace veřejné správy.“

My však nevíme, jak po stránce hospodářské to bude vypadati. Myslím, že vy všichni, kteří tu jste z českých okresů shromáždění, nebyli byste nadšeni pro župní zřízení, neboť starší pracovníci, kteří tuto samostatnost okresní

hájili vždy proti cizímu Rakousku, vidí, že dnes tu není té obavy, že jsou tu vyšší cíle státní, zejména na Slovensku, a nemohou tedy připustiti zřízení župních.

Ale při tomto zřizování jest nutno apelovati na státní správu, aby to nedělala jen teoreticky, nýbrž aby se poradila s praxí, s těmi činiteli samosprávnými a úředníky, kteří jsou vedoucími pomocníky v samosprávě. Zejména slabší okresy s 15—20.000 obyvatel mají býti někam přiřazeny, a budou na tom sotva lépe nežli dnes. Jest třeba proto o tom uvažovati, aby to nebyla deforma, nýbrž skutečná reforma veřejné správy.

Zvláště některé kraje jsou rozhořčeny již dnes, jak byla jejich přání opomenuta. Je to zejména náš jihočeský kraj se svým historickým městem Tábořem. Vždycky jsme počítali na to, že sídlo župy bude v tomto staroslavném, historickém městě. Ale stalo se jinak proti přání těch interesentů města a okresů. Župa tam zřízena nebyla. Snad byl dán slib, že při příští úpravě má dojiti k novelisaci župního zřízení, že se mají dělati župy ve větším měřítku.

A tu bych apeloval na předsednictvo Svazu okresů, aby tak, jako Tábor stál za požadavky okresů, i za naším požadavkem stál a přispěl k tomu, aby u nás v Táboře župa byla zřízena, neboť si toho plně zasloužíme. (Hlasy odporu.)

Přátelé, to není planá žádost, kde by se soupeřilo s druhým městem, neboť Tábor jest město historické. Kraj je veliký a je třeba, aby tam sídlo župy bylo.

Prosil bych předsednictvo, aby tento náš požadavek hájilo.

P ř e d s e d a:

Ke slovu je dále hlášen předseda okresního silničního výboru Tišnovského, pan Antl, za ústředí starostenských sborů a silničních výborů na Moravě v Brně.

L. A n t l (Tišnov):

Velevážené shromáždění!

Aby bylo jasno, jak Morava se dívá na novou úpravu veřejné správy, dovoluji si vám říci několik slov a oznámiti usnesení, které se stalo u nás v Brně v roce 1921. Tehdy sešlo se shromáždění starostenských sborů a silničních výborů. Po náležitě úvaze usneslo se shromáždění na tomto:

„Valná hromada Ústředí starostenských sborů a silničních výborů na Moravě v Brně, konaná v Brně dne 17. února 1921, zdůrazňuje nutnost zachování a dalšího vybudování naší samosprávy, a to jak zemské, tak okresní a obecní, jež byla základem a oporou našeho národního snažení a jež v našem svobodném státě nikterak významu nepozbyla. Dosavadní vývoj událostí jest naopak dokladem, že vyžaduje zájem našeho státu samého, aby neopouštěl přirozených základů, na nichž spočívá, a aby, šetře jednotnosti tam, kde jest nezbytna — zachoval a k plnému rozvoji přivedl dosavadní prvky naší veřejné správy, naše země, okresy i obce.“

K tomuto přesvědčení došlo naše ústředí v roce 1921 a stojí za ním plně i dnes.

My sdílíme obavy velectěných našich pánů předřečníků a prohlašujeme, že jsme ochotni ke každé práci, která přinese naší republice dobro a zdar. Ale naopak varujeme před každou překotností v reformě dosavadních správ, která by mohla míti v zápětí poškození celého národa.

P ř e d s e d a:

Dále má slovo pan dr. Mikuláš Martin.

Dr. Mikuláš M a r t i n (Prachatice):

Vážení pánové!

Jako zástupce menšinového okresu přináším vám od vašich bratrů na hranicích srdečný pozdrav, ale nejen

srdečný pozdrav, nýbrž i bol a rozdrásané srdce, zemdlené od menšinového a národnostního boje.

Pánové, kteří přede mnou hovořili, velmi dobře vystihli, co znamená župní zřízení pro náš stát. Mně nezbyvá než přikloniti se k jejich názoru a v zájmu nejen národnostním, ale i státním protestovati proti župnímu zřízení, poněvadž ztratíme tak Prachatic, Vimperk a ten krásný úsek naší Šumavy, kterou se chlubíme a kam chodí tisíce turistů v létě na zotavenou.

Vážení pánové, představíme-li si, jak pracovala stará rakouská vláda, pak právě náš okres může sloužiti za vzor staré rakouské germanisace. Vesnice, které leží od Prachatic 1 hodinu vzdálené, byly od Prachatic úmyslně odtrženy. A vesnice, které byly 6—8 hodin vzdáleny, byly k Prachaticím připojeny. To bylo spravedlivé, proti tomu nikdo neprotestoval, proti takové úmyslné germanisaci!

My nechceme nespravedlnost, ale spravedlnost a to v zájmu našeho, tak draze milovaného a těžce vykoupeného státu.

Jménem okresu prachatického žádám, aby k resoluci byl připojen náš protest, a než se otázka župního zřízení vyřeší, aby byly dožádány menšinové okresy o dobrozdání a své náměty, a teprve potom aby se přikročilo k řešení župního zřízení.

M í s t o p ř e d s e d a :

Slovo nyní má člen správní komise v Poličce, pan Frant. Kopecký.

Fr. K o p e c k ý (Polička):

Vážení!

Jsem z Poličska, člen správní komise a zároveň menšinový pracovník. Neměl bych mnoho co dodat. Náš okres jest jeden z těch, který otázkou národnostní trpí. A chápu předřečníky, kteří mají neskonale strach z toho, budou-li rozhodovati o osudech českých lidí Němci.

Máme malou obec Brněnec. Přál bych vám viděti tu troufalost Němců. Kupují české děti a dodávají je do německé školy. Když zemská školní rada nařídila, že je musejí dáti do české školy, vyvolali stávky.

Připojuji se k předřečníkům a přimlouvám se za to, aby všechny české okresy bedlivě sledovaly vývoj župního zřízení a zamezily to, co by našim menšinám mohlo škoditi.

Mimo to máme na našem okresu obec, která jest po Poličce nejlidnatější, má 2.500 obyvatel. Osud této obce klademe vám na srdce. Prosím činitele, kteří mají nějaký vliv, aby této obci pomohli. Obec ta měla před převratem ve svém místě Schulverein, nebo-li germanisační systém rakouský. Se tří stran jest ohrožena tato obec Němci. Je tam na 2.000 chudáků a těch 500 mají něco. V roce 1920 žádala obec za zřízení měšťanské školy. Ta byla povolena. Obec žádala, aby nemusela stavěti, ale teď se ukázalo, že bude musiti stavěti. V posledních čtyřiceti letech přibýlo 50% obyvatel, čili v letech osmdesátých měla obec 1.600 obyvatel, dnes 2.500. Tato obec má základní poplatnost 6.000 Kč. Nyní má stavěti. Obrátili jsme se na ministerstvo školství a národní osvěty se žádostí, aby v této obci převzata byla měšťanská škola jako škola menšinová. Ministerstvo školství zaujímá k tomu velmi příznivé stanovisko a nejlépe svědčí o blahovůli to, že sám pan ministr ze svých vlastních příjmů přispěl na úhradu nákladů, které dělají jen na vydržování tříd a vytápění 600% přirážek.

Slíbil, že záležitost této obce bude podporována. Ale nyní běží o peníze a obec se obává, že ministerstvo financí tuto věc pohrbí a školu nepovolí.

Na podporu této žádosti jmenované obce dovolím si vám říci toto: V této obci jest 31 legionářů, 21 jich prodělalo Zborov a ostatní útrapy až do Vladivostoku. Proto myslím, že tato obec národnostně přispěla. A proč?

Poněvadž cítila bezprostřední tlak německý na svém vlastním těle. Bylo by tedy maličkým zadostiučiněním se strany státu, kdyby tuto obec podpořila a školu tu jako menšinovou uznala.

Kdo máte nějaký vliv, zejména činitelé političtí, prosím vás, abyste působili ve prospěch této obce, abychom těm dětem tam zachovali lepší vzdělání, na které sami rodičové nestačí.

(Hlasy: Jak se jmenuje ta obec?)

Provozná u Poličky.

P ř e d s e d a:

Dovoluji si oznámiti, že ve dnešní schůzi zastoupena jest Národní jednotka pošumavská, a to svými zástupci z Prahy i venkova. Nedopatřením se stalo, že nebyli při zahájení sjezdu čtení.

Dále přichází ke slovu pan senátor dr. Fáček v zastoupení strany národně demokratické.

Senátor dr. F á č e k:

Vážené shromáždění!

Dovolte, abych se poněkud zastal našeho prvního Národního shromáždění proti výtkám, třeba taktuplným, které byly mu pro zákon o župním zřízení činěny.

Myslím, že není správná výtka přílišného spěchu, s kterým se tato věc projednávala. Také nelze říkati, že o věci nebylo důkladně uvažováno. Národní shromáždění, resp. ústavní výbor uvažoval všechny věci. Ale těch stránek tohoto problému jest tolik, že se potírají navzájem, že nebylo možno než řešení kopromisní. Na jedné straně byl požadavek posílení ústřední moci správní. Proti tomu stál stejně spravedlivý požadavek decentralisace. Jestliže se vyslovil názor, že jest třeba zachovati země, hned se naskytla otázka, jak bude se Slovenskem, jestliže budeme nuceni zříditi tam něco podobného.

To všechno jsou složité věci, proto byl možný jen kompromis. Jestliže zákon o župním zřízení odpovídal tehdy přesvědčení zákonodárců, není tím řečeno, že bychom i dnes musili jej považovati za věc dokonalou. Poměry se

změnily. Dnes po tom jistém rozštěpení některých státo-
tvorných stran díváme se na věc jinak nežli tenkrát.

Naše strana národně demokratická má ve svém programu jako důležitý bod revisi župního zřízení dříve než bude provedeno. A já děkuji jménem strany za všechny podněty, které nám byly dány. Prohlašuji, že jich bude plně využito.

Podněty, které pan dr. Pluhař učinil, abychom vyčkali zkušeností na různých stranách, aby se v Čechách nic neměnilo, mají velmi mnoho do sebe. Ale na druhé straně jest také povážlivá ta nejistota, ve které dnes zemská správa žije. Ten život ze dne na den ochromuje tuto správu, a jest nebezpečí, že znehodnotí postupně tu úroveň, kterou jsme se dříve chlubili.

Snad by se dalo nalézt řešení to, že by bylo provisorium, ve kterém se nebude nic měniti, na určitou řadu let předem prohlášeno, aby pocit nejistoty budoucích věcí byl odstraněn.

Končím ujištěním, že pokud na naší straně bude, učiníme seč jsme a co v našich silách bude, abychom otázku tak důležitou jako jest konečná úprava župního zřízení, přivedli k úspěšnému konci.

V.

JEDNÁNÍ O RESOLUCI A JEJÍ SCHVÁLENÍ.

Předseda:

Nikdo již není ke slovu přihlášen. Přikročíme k odhlasování resoluce.

V debatě byly předloženy 2 písemné dodatky k resoluci, a to panem dr. Kaňkou a panem zástupcem okresní správní komise haberské, panem Freibauerem.

Co se týče návrhu p. dra Kaňky, měl bych k připomenutí jenom to, že jedna věc dodatečného návrhu jest vyřízena. My totiž máme od vlády slib, který byl opakován před několika málo dny při poslední naší návštěvě panem ministrem vnitra Malypetrem, že Svaz českých okresů bude přibrán k jednání o důležitých věcech župního zřízení.

Táží se, trvá-li pan dr. Kaňka na svém návrhu.

Dr. Kaňka:

Netrvám, ale jde jen o to, aby ten slib byl dodržen.

Předseda:

Pokud se týče ostatních návrhů pana dra Kaňky, soudím, že mohly by postoupeny býti poradnímu sboru k projednání. Souhlasí pan dr. Kaňka?

Dr. Kaňka:

Souhlasím.

Předseda:

Co se týče návrhu předneseného p. Freibauerem, dovolím si jej znovu přečísti:

„Sjezd českých okresů trvá na tom, aby dosavadní okresy zrušeny nebyly a v případě, že by přece k tomu dojíti mělo, aby veškeré okresy s počtem nad 15.000 obyvatel byly v každém případě určitě zachovány.“

Předseda:

Žádám nyní, aby se ujal slova pan dr. Klapka.

Řid. dr. Ot. Klapka:

Vážení pánové!

Prosím, abyste měli ještě chvilku trpělivosti, abych vám mohl vytyčiti zásady, ze kterých vychází naše resoluce:

Resoluce stojí plně na půdě župního zřízení. Tvrdí však, že jsou proti župnímu zřízení námítky, a chce, aby námítky ty byly uváženy. Vyjděme — podobně jako resoluce — s hlediska celostátního a nikoliv svého.

Kdekoliv se provádí reforma veřejné správy, je přirozeno, že dosavadní správní útvary mají námítky, že se místní zájmy staví proti zájmům celostátním. Není v naší kompetenci, abychom řekli, že mehceme provedení župního zřízení, unifikace veřejné správy, jak byla usnesena Národním shromážděním. Jsou tu zástupci různých stran, mají své zákonodárce a jest věcí zákonodárců, aby věc upravili.

Bylo-li župní zřízení již vydáno, musíme se tedy postavit na půdu zákona. Nám jest zákon příkazem, imperativem, ale máme právo říci, že v něm jsou nedostatky.

Co se týče nedostatků finančních a národnostních, řekl bych: Chyba jest ta, že zákon, který byl vydán, jest pouze kostrou celé výstavby veřejné správy.

Kdyby bylo ministerstvo vnitra předložilo osnovy zákonů, kerými se upravuje správní řízení a finanční kompetence svazů, jistě by odpadla řada námitek po těchto stránkách. Chyba je tedy v tom, že zákon není dílem hotovým.

Postavíme-li se na stanovisko unifikace veřejné správy, jde nám o způsob provádění. Jsou-li námitky proti němu, dáváme jim rovněž výraz ve své resoluci.

Důležité jest zvláště uvážiti námitky proti dosavadním okresům a jich velikosti. Námitky ty jsou někde správné. Vždyť máme německé okresy, které mají — tuším — 12 obcí.

Je možno, aby takový okres byl držen dále? To je nemožné. Proto dáváme do resoluce přání, aby okresy ve smyslu důvodové zprávy byly zachovány, ale výslovně pravíme, že z důvodů správně-technických je nutno, aby některé okresy byly zrušeny a zřízeny expositury. Okres se 12 obcemi nemůže býti přece zachován.

Ostatně stanovisko ministerstva vnitra, kde se hájilo, že okres musí míti 30.000 obyvatel, se opouští. Na sjezdu severočeských okresů prohlásil pan poslanec Bradáč, že se jde dolů přes tu míru. Chápu zcela, že jste povinni na tomto sjezdu jako zástupci svých okresů pozdvihnouti hlas a říci: „Chci, aby náš okres byl zachován!“ Jak byste vypadali před svým občanstvem, kdyby se řeklo: „Ten náš okresní starosta neudělal žádných kroků k tomu, aby náš okres zůstal.“ Jest to vaší povinností, a ministerstvo vnitra vám nemůže míti za zlé, jestliže se vši vehemencí hájíte zachování svého okresu. Mám na mysli zejména zástupce zemědělského stavu. Co by vám říkali vaši lidé, když mají 1—2 hodiny k okresnímu výboru a pak by měli 6 hodin?

Jestliže tu vznášíte svůj varovný hlas proti překotnému rušení okresů, nastupujete jen své právo a činíte svou povinnost. Podle mého názoru nemůže býti udrženo stanovisko ministerstva vnitra, těch 30.000 obyvatel. Zákonnodárci sami vycházeli z předpokladu, jak jest patrné z důvodové zprávy, že se budou příští okresy shodovati se sídly dosavadních okresů. Žádáme tedy v resoluci úplně ve shodě s nimi, aby okresy nebyly rušeny zbytečně.

Máme sice neoficiální, ale přece jenom slib, že ministerstvo vnitra, až se bude o té otázce jednat, bude slyšeti také náš hlas. A bude na vás, abyste snesli materiál, který

by mohl býti předložen ministerstvu vnitra, abychom se mohli jako vaši zástupci postavit za vaše požadavky, pokud jsou dosažitelné. Nesmíme však zabíhati do extrémů a musíme si býti vědomi, že nesmíme státu dělati obtíží. Ukáže-li se, že státní zájem jest vyšší než zájem místní, musíme státnímu zájmu ustoupiti. Hajme však zásadu, že jest povinností ministerstva vnitra, které reprezentuje stát, dokázati, že takový vyšší státní zájem — místním nadřazený — skutečně tu jest.

Do resoluce jsme dali též passus o úřednících samosprávných. Nám — úředníkům samosprávným — kdykoliv na schůzi přijdou zákonodárci, se říká: „Vy jste konali a konáte své povinnosti před válkou, ve válce i po válce, pracujete s lidovými zástupci, máte zásluhy hospodářské, národní, kulturní atd.“

To se jeví v teorii a v řeči pana ministra Malypetra, když — mluvě v poslanecké sněmovně o župním zřízení — řekl, že vděčně musí býti vzpomenuťo samosprávného úřednictva. Ale jak se to jeví v praxi? Řeknu to vulgárně: v praxi dostávají tito úředníci kopanec za kopancem. Co bylo úřednictvu paragrafem 10. zákona o župním zřízení slíbeno, to mu bylo druhou rukou vzato.

Když se uznává, že samosprávní úředníci konali svou povinnost, pak prosím zástupce lidové, aby se jejich požadavků zastali.

Vážený sjezde!

My jsme resoluci dělali s nejlepším svědomím. Co jsme tam dali, jest aktuální a proveditelné. Já jako jeden ze spolupracovníků resoluce, přimlouvám se, aby byla přijata, jak byla navržena. (Potlesk.)

P ř e d s e d a :

Ještě zde nebyl čten třetí návrh, podaný panem dr. Zvěřinou a panem dr. Mikulášem.

Ředitel dr. K l a p k a :

Návrh ten zní: „Žádáme, aby zřízení župní vůbec provedeno nebylo a aby k novému jednání o novou úpravu

správy, tedy ne o župním zřízení, byli pozváni také zástupci menšin.“

Předseda:

Prosím pana ředitele dra Klapku, aby přečetl resoluci, odstavec první.

Ředitel dr. Klapka čte resoluci (srv. oddíl III₁).

Předseda:

Přikročíme k hlasování. Žádám pány, kteří souhlasí se zněním resoluce, jak byla právě čtena v odstavci 1., aby laskavě pozvedli ruku. (Hlasuje se.)

Kdo jest proti? 1 hlas. Tím jest první odstavec resoluce přijat.

Dr. Zvěřina:

My nemluvíme proti zákonu, nýbrž proti jeho provádění tak, jak jest.

Ředitel dr. Klapka:

Já myslím, že je to implicitě v naší resoluci. My nechceme, aby zákon tak, jak jest, byl prováděn, nýbrž aby byla nastoupena cesta úvahy.

Dr. Zvěřina:

Nyní žádáme, aby u nás župní zřízení prozatím prováděno nebylo.

Předseda:

Slovo si vyžádal místopředseda Svazu pan senátor A. Svěcený.

Senátor A. Svěcený:

Vážení pánové!

Myslím, že takové návrhy, jaký zde právě podal pan dr. Zvěřina, jsou absolutně nepřípustné, aby totiž zákon, usnesený revolučním Národním shromážděním, chtělo na jednu dnešní ctěné shromáždění házet pod stůl. Vždyť tu není kompetence, aby se něco takového odhlasovalo. Tu se může vysloviti nějaké přání, jak správně pan dr. Klapka

řekl. Kde bychom se to ocitli? Pokládám dnešní jednání do jisté míry za pochybené, a to z tohoto důvodu: Zde přednášel svůj referát pan prof. dr. Baxa se svého hlediska. Kdyby se mělo postupovati správně, měl tu býti někdo, kdo by měl zase referát s jiného hlediska, totiž, že by se zastával župního zřízení. Ale tomu tak nebylo.

Tedy tu jest jednostranný referát, na ten se navázalo, někde ostře, někde méně ostře, a facit toho všeho jest, že sem přicházejí návrhy, aby zákon se jednoduše hodil pod stůl. To je přece nemožné!

Resoluce, kterou připravilo presidium Svazu českých okresů, mluví docela jasně, bude-li se ten zákon novelisovati, aby byli slyšeni zástupci českých okresů. A budou-li slyšeni, pak zajisté budou moci říci všechno to, co se tu v dodatcích navrhuje.

Resoluce jest úplně dostatečná pro legální postup. Mohu jenom opakovati, že bych nemohl souhlasiti s tím, aby se nastoupila cesta, která jest právě navrhována, totiž když se jedna část resoluce odhlasuje proti jednomu hlasu, aby se to potom zase zvrátilo, protože se to jednotlivci nelíbí.

Dr. Zvěřina:

Beru tedy svůj návrh s panem dr. Mikulášem zpět. My jsme své stanovisko řekli, a nechceme do tohoto shromáždění zaváděti rozkol. Neříkám, že bychom byli proti zákonu, nýbrž, mohl-li ten zákon zůstat až do dneška neproveden, že není spěchu, aby byl prováděn už roku 1924.

Předseda:

Velectěné shromáždění!

Já jsem povinen reagovati na slova pana náměstka, senátora Svěceného.

Pokud se týče pana prof. dra Baxy, pan profesor ve své přednášce, jak se pamatujete, několikrát s důrazem se vyslovil, že není proti zákonu o župním zřízení. Ovšem

v některých věcech měl odchylné názory a myslím, že jako referent byl nejen oprávněn, ale i povinen tyto své odlišné názory nám zde sdělit. Pan prof. Baxa vyhověl naší žádosti, aby se ujal v našem mimořádném sjezdu referátu, a byl tak loyální, že nám to ještě napřed písemně prohlásil, že nesdílí všechny názory, které jsou v zákoně obsaženy. Myslím, že jak předsednictvo, tak i poradní sbor i pan prof. Baxa, kterému jsme všichni za jeho ochotu povděční, počínali si úplně korektně.

Jestli si, pánové, přejete, přikročím ještě k jednomu odhlasování prvního odstavce. Ale já to pokládám za zbytečné. (Hlasy odporu proti opětovnému hlasování.)

Přikročíme k odstavci 2. naší resoluce.

Ředitel dr. Ot. Klápka čte odst. 2. resoluce (srv. oddíl III₂).

Předseda:

Přikročíme k odhlasování 2. odstavce.

Žádám pány, kteří souhlasí s odstavcem 2. naší resoluce, aby pozvedli ruku. (Hlasuje se.)

To jest většina. Jest někdo proti? (Nikdo.) Nikoliv.

Konstatuji jednomyslné usnesení.

VI.

ZAKONČENÍ SJEZDU.

Předseda:

Pořad dnešního sjezdu jest vyčerpán a přikročuji k jeho ukončení.

V debatě byla pronesena celá řada významných a pozoruhodných přání a návrhů. Jménem předsednictva Svazu prohlašuji, že stanou se předmětem bedlivých úvah ve schůzi Poradního sboru.

Děkuji vám všem za účast a ještě jednou panu prof. dru Baxovi za jeho laskavost a ochotu.

Prohlašuji sjezd za skončený.

(Konec sjezdu o 1. hodině odpolední.)

OBSAH.

Pořad jednání	4
Účastníci sjezdu	5
I. Zahájení sjezdu	14
II. Přednáška prof. dra B. Baxy: „O župním zřízení“	17
III. Resoluce	28
IV. Debata	30
Ant. Klášterský	31
Dr. L. Pluhař	36
Dr. J. Kaňka	43
Dr. A. Zvěřina	45
A. Prokůpek	49
J. Freibauer	50
A. Křemen	51
L. Antl	53
Dr. M. Martin	53
Fr. Kopecký	54
Dr. Fáček	56
V. Jednání o resoluci a její schválení	58
Dr. O. Klapka	59
A. Svěcený	62
VI. Zakončení sjezdu	65